

TRIVIS – SŠV a VOŠ bezpečnosti silniční dopravy
Brněnská 68, 586 01 Jihlava,
IČO 27 71 12 34, tel./fax: 567 215 764,
email: jhlava@trivis.cz

MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM

-

platný od 1. 9. 2021

Vypracovali: Mgr. Monika Karlíková – školní metodik prevence
rizikového chování
Mgr. Kateřina Hovorková – výchovná poradkyně
Mgr. Pavlína Helarová – výchovná poradkyně
Mgr. Karel Dvořák – kariérový poradce pro SŠ

Schválil: Ing. Dušan Hasoň, ředitel školy

Obsah

1. Sociální klima školy	3
2. Specifická prevence pro žáky	5
3. Cíle programu	7
4. Vymezení cílové populace	8
5. Poskytování informací	9
6. Monitorování sociálního klimatu ve škole	11
7. Kontaktní místa	13
8. Legislativa	16
9. Přílohy	35
9.1. Program proti užívání návykových látek v dospívání	35
9.1.1. Krizový plán při užívání návykových látek v dospívání	41
9.2. Program proti šikanování	43
9.2.1. Krizový plán při šikanování	51
9.3. Program proti kyberšikaně a dalším formám kybertetické agrese	53
9.3.1. Krizový plán při kyberšikaně	62
9.4. Program proti netolismu	64
9.5. Program proti tabáku a tabákovým výrobkům	67
9.5.1. Krizový plán při zjištění, že žák ve škole/na školní akci kouří nebo užívá porcovaný tabák	73
9.6. Akce konané školou ve školním roce 2020/2021	75

1. Sociální klima školy

1.1 Charakter školy

TRIVIS - Střední škola veřejnoprávní Jihlava, s. r. o. byla založena 1. 9. 2007

Škola poskytuje ve školním roce 2021/2022 úplné střední vzdělání ukončené maturitní zkouškou ve vzdělávacím programu **VEŘEJNOPRÁVNÍ OCHRANA**.

- **4letá denní forma vzdělávání – BEZPEČNOSTNĚ PRÁVNÍ ČINNOST** (kód 68 - 42 - M/01) určená pro žáky s ukončenou povinnou školní docházkou
- **3letá dálková nástavbová forma vzdělávání – BEZPEČNOSTNÍ SLUŽBY** (kód 68 - 42 - L/51) určená pro absolventy SOU s délkou vzdělání minimálně 3 roky, vzdělávání je organizováno formou 28 jednodenních soustředění (celkem 220 konzultačních hodin v roce)

V současné době má škola 10 tříd denního studia s 284 žáky.

Od roku 2013 navíc vznikla v objektu školy **VOŠ bezpečnosti silniční dopravy**. V současné době zde studuje 65 žáků ve 3 ročnících denní nebo kombinovanou formou.

Trivis sídlí nově v budově Brněnská 68. Jedná se o budovu, která až na prostor v boční části, slouží celá škole. Ač je škola v blízkosti nákupního centra TESCO, díky velkému pozemku se jedná o celkem klidné prostředí. Pro výuku VOŠ je vymezeno nově přistavené 3. patro.

Vzhledem k malému počtu tříd si zachovává škola komornější ráz, který přispívá k budování důvěryhodného a přátelského prostředí mezi studenty a vyučujícími i mezi žáky samotnými. Vztahy ve třídách, mezi třídami i mezi ročníky jsou převážně harmonické, protože se studenti vzájemně znají, a to i díky společné účasti na různých školních akcích.

Problémy a riziková místa

(vzhledem k malému prostoru, kterým škola disponuje, není rizikových míst mnoho)

- Kouření – zejména v okolí školy, případně na WC
- Pozdní příchody
- Záškoláctví – není častý jev, rodiče dobře spolupracují
- Vulgární vyjadřování
- Nepořádek ve třídách
- Netolismus
- Šikana a kyberšikana

1.2 Hlavní cíle pro rok 2021/2022

- Reagovat na začátku školního roku na postcovidovou situaci (opakování a upevnění loňského učiva).
- Připravit žáky k úspěšnému složení maturitní zkoušky.
- Připravit zájemce na další studium na VŠ.
- Vytvářet klidné a podnětné prostředí pro výuku a pomoci žákům vytvořit zodpovědný přístup k práci a k životu.
- Posilovat zdravé sebevědomí i schopnost asertivity.

Všechny další snahy metodika prevence ve spolupráci s pedagogickým sborem směřují k následující podpoře dovedností:

- Přispět k sebepoznání žáků a pocitu odpovědnosti za své tělo, chování i jednání.
- Alespoň v základech naučit žáky řešit osobní problémy i závažné životní situace.
- Zlepšovat vztahy mezi žáky ve třídách, zamezovat šikaně, odstraňovat tříštění do skupin, posilovat vzájemnou důvěru mezi žáky.
- Podporovat utváření harmonických vztahů v kolektivu a v různých sociálních skupinách, do kterých žáci během studia vstupují, učit je empatii, porozumění a toleranci pro druhé, slabší, pro lidi různě odlišné a handicapované.

1.3 Vybavení školy v oblasti prevence

- informační materiál ve třídě
- odborná literatura umístěná u školního metodika prevence
- nástěnka
- schránka důvěry
- alkohol tester, testy na drogy

2. Specifická prevence pro žáky

a) ve výuce:

- společenského základu - vstítit především poznatky z oblasti etiky
- psychologie - osvojovat si dovednosti asertivního chování (jak odmítnout ve svém životě návykovou látku, lépe řečeno, jak se v životě obejít bez návykové látky)
- tělesné výchovy, biologie a péče o zdraví a první pomoc - seznámit žáky se zásadami zdravého životního stylu
- zeměpis – životní styl a kulturní návyky lidí v různých zemích a kontinentech, problémy rozvojových zemí
- právo – seznámit se s tresty, právními normami
- odborné praxe

b) dlouhodobé programy:

- dotazník „Návykové látky“
- projekt „Kniha jednoho slova“
- spolupráce při cvičeních jednotek IZS
- sportovní akce během roku (středoškolské soutěže)
- Studentský parlament
- mediální projekt jihlavského Trivisu RADAR (rádio, časopis, televize)

c) jednorázové aktivity:

- den s policií ČR
- adaptační kurz pro 1. ročníky (sportovně-vzdělávací a seznamovací soustředění)
- kurz branné zdatnosti pro 1. ročníky
- Hájenka u Brtnice – praxe pro 4. ročníky
- lyžařský výchovně-výcvikový kurz - 2. ročníky
- Čistá Vysočina
- vodácký kurz – 3. ročníky
- exkurze v knihovně, archivu
- exkurze (např. Skotsko, Vídeň, Osvětim, Terezín, soudní pitva - Brno)
- návštěva Horáckého divadla
- přednášky (např. Pervitin, Domácí násilí)
- návštěva kina
- třídní výlety

=> realizace jednotlivých aktivit bude záviset na epidemiologické situaci

d) realizace – metody a formy: volnočasové aktivity

- střelecký kroužek
- sebeobrana
- sportovní hry
- mediální projekt jihlavského Trivisu
- Noc filmů
- programy Studentského parlamentu

=> realizace jednotlivých volnočasových aktivit bude záviset na epidemiologické situaci

3. Cíle programu

a) dlouhodobé

- posilování postojů studentů ke zdravému životnímu stylu
- zvyšování informovanosti o problémech souvisejících s rizikovým chováním
- snižování výskytu sociálně patologických jevů na škole

b) střednědobé

- stanovení pravidel a postupů při řešení konkrétních problémů
- zapojení větší části pedagogického sboru do akcí primární prevence
- ujasnění kompetencí jednotlivých orgánů činných v oblasti primární prevence

c) krátkodobé

- zhodnocení aktuálního stavu výskytu sociálně patologických jevů
- realizace akcí minimálního preventivního programu
- předání informací studentům i pedagogům

4. Vymezení cílové populace

a) studenti

b) zákonní zástupci studentů

- zaměření na rodiny s problémy, neúplné rodiny, rodiny s výskytem rizikového chování (spíše sekundární prevence – spolupráce s orgány soc. právní ochrany)
- zaměření na „bezproblémové“ rodiny (primární prevence)
- spolupráce s vychovateli z dětských domovů

c) pedagogové

- ředitel a zástupce ředitele – zastřešení projektu
- učitelé předmětů společenský základ, psychologie, tělesná výchova
- učitelé ostatních předmětů

5. Poskytování informací

a) informace pro studenty

- začlenění problematiky rizikového chování do osnov všeobecných předmětů: *přírodní vědy, společenský základ a tělesné výchovy* a odborných předmětů na SOŠ: *psychologie, sociální komunikace, kriminalistika, právo, bezpečnostní činnost, integrovaný záchranný systém, sebeobrana*

b) informace pro rodiče

- aktualizování informací na webových stránkách školy
- vytvoření informačního Letáčku pro rodiče
- distribuce Letáčku – na třídních schůzkách, při osobních konzultacích apod.
- třídní schůzky – poskytování informací o průběhu výchovně vzdělávacího procesu, o vyskytujících se problémech a možnostech řešení
- informace o problematice šikany, prevenci a metody řešení šikanování na škole – průběžně

c) informace pro pedagogy

- odborná školení, semináře - dle momentální nabídky
- informace o zákonech a vyhláškách k prevenci – aktuálně při pedagogických poradách
- o MPP – prostřednictvím webových stránek Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.
- konzultace u školního metodika prevence – pedagogové budou průběžně informováni o aktuálních novinkách a možnostech výchovy prevence, na školní prevenci se podílejí všichni vyučující školy v rámci svých předmětů a zároveň i formou akcí pořádaných školou

d) spolupráce s ostatními odborníky, organizacemi a institucemi, nestátními zařízeními, Policií ČR a ostatními účastněnými složkami v protidrogovém působení

- konzultace signálů sociálně patologických jevů s příslušnými institucemi při podezření ze zneužívání psychotropních a omamných látek, šikana, kyberšikana, projevy rasismu apod.
- úzká spolupráce s odpovídajícími organizacemi (zajištění příslušné odborné garance)
- při podezření či při páčání trestné činnosti přivolání Policie ČR za účelem šetření v dané záležitosti
- pravidelné hodnocení způsobu, efektivity a dostatečnosti aktivit v rámci primární a sekundární prevence na škole
- při zjištění problému užívání návykových látek apod. nabízet žákům možnost konzultací ve speciálních zařízeních

5.1 Formy komunikace mezi cílovými skupinami

- Rada školy
- nástěnka - Prevence rizikového chování
- třídní schůzky
- webové stránky školy

5.2 Poradenství

- Konzultační hodiny jsou k dispozici na webových stránkách školy, nebo na nástěnce Prevence rizikového chování.

6. Monitorování sociálního klimatu ve škole

- třídní učitel spolu s vyučujícími ve třídě sledují změny v chování jednotlivých žáků, studijní výkyvy a zhoršení prospěchu, nárůst absence nebo též pravidelné krátkodobé absence a způsob jejich omlouvání, změny ve fyzickém vzhledu, symptomy šikany
- v případě pochybností či zjištěním min. jedné z uvedených změn, zajistí třídní učitel kontakt s rodiči, kdy schůzka probíhá též za přítomnosti ředitele školy a školního metodika prevence i výchovného poradce, rodiče jsou upozorněni na možnost zneužívání návykových látek apod.
- v odůvodněných případech se vedení školy spolu s třídním učitelem společně dohodnou s rodiči žáka na dalším postupu
- dotazník na sociální prostředí ve třídě (sociometrie)

6.1 Evaluace MPP

Na evaluaci se podílí všichni pedagogičtí pracovníci školy a členové poradenského pracoviště, kteří podávají v průběhu školního roku informace o výskytu rizikového chování žáků (šikana, kyberšikana, netolismus, tabák, návykové látky apod.), o školní úspěšnosti a neúspěšnosti žáků (prospěch), o chování žáků (kázeňské přestupky, záškoláctví apod.), o chystaných či absolvovaných akcích nespecifické i specifické prevence. Informace jsou předávány v rámci individuálních schůzek či na organizovaných pedagogických radách.

Do evaluace se také řadí kontinuální vyhodnocování dotazníkových a sociometrických šetření členů poradenského pracoviště.

Na problematiku drog, alkoholu, tabáku, zdravého životního stylu, poruchy příjmu potravy, komunikace mezi lidmi, netolismu, domácího násilí apod. se zaměřují pedagogové také v rámci vyučování, a to například v hodinách sociální komunikace, psychologie, biologie, péče o zdraví a první pomoci, tělesné výchovy, společenského základu či práva.

Součástí evaluace jsou postřehy učitelů ze společných akcí se studenty, například z výletů, z adaptačních kurzů, z kurzů přežití, z kulturně-vzdělávacích exkurzí. Každoročně je vypracováván přehled akcí realizovaných školou během školního roku.

Do evaluace lze také zařadit konzultace pedagogů (zejména třídních učitelů) s rodiči a informace z informačních schůzek.

Klady:

- obecné cíle programu minimální prevence v oblasti rizikového chování se daří obstojně naplňovat

- v rámci branně-sportovních akcí se úspěšně daří vést žáky ke zdravému způsobu života, k péči o fyzické i psychické zdraví
- pravidelné aktivity zaměřené na všechny cílové skupiny pomáhají předcházet vzniku školní šikany či kyberšikany
- žákům je poskytováno zázemí k trávení volného času v prostorách školy
- klasická výuka je obohacena o projekty zaměřené na prevenci (např. Pervitin, Domácí násilí)
- nově zavedená funkce kariérového poradce pro střední školy na základě Výzvy 35, Výzvy a projektu IKAP2 „Učíme se ze života pro život“ motivuje žáky ke školní úspěšnosti a k jejich dalšímu rozvoji
- ŠMP úzce spolupracuje s výchovnými poradkyněmi, s třídními učiteli, s ostatními pedagogy a s vedením školy
- ŠMP naplňuje všechny činnosti – metodické, informační a poradenské

Prostor ke zlepšení:

- problémy přetrvávají v preventivním působení na žáky v souvislosti s kouřením cigaret a požíváním porcovaného tabáku
- problém setrvává i v oblasti netolismu, konkrétně v používání mobilních telefonů žáky při výuce, často se ukazuje podceňování netolismu u značné části rodičů, ale i u některých pedagogů
- narůstá počet žáků ohrožených školní neúspěšností – na začátku školního roku bylo nutno reagovat na postcovidovou situaci, v rámci projektu IKAP2 „Učíme se ze života pro život“ bude realizováno doučování pro žáky ohrožené školním neúspěchem
- poradenské pracoviště postrádá školního psychologa

7. Kontaktní místa

Krajský školský koordinátor primární prevence:

Mgr. Petr Horký, tel.: +420 564 602 94, e-mail: horky.p@kr-vysocina.cz

Krajský úřad Kraje Vysočina, Věžní 4284/28, Jihlava

Krajský koordinátor prevence kriminality:

Mgr. Andrea Pohanová, tel.: +420 564 602 164, e-mail: Pohanova.A@kr-vysocina.cz

Krajský úřad Kraje Vysočina, Žižkova 1882/57, Jihlava

Krajský koordinátor protidrogové politiky kraje:

Mgr. Monika Havelková, tel.: +420 564 602 843, e-mail: havelkova.m@kr-vysocina.cz

Krajský úřad Kraje Vysočina, Žižkova 1882/57, Jihlava

Krajský koordinátor PS elektronické bezpečnosti

Ing. Lucie Časarová, tel.: +420 721 947 046, e-mail: casarova.l@kr-vysocina.cz

Krajský úřad Kraje Vysočina, Žižkova 57 D, Jihlava

Okresní metodik prevence - pracoviště Jihlava:

Mgr. Jana Kratochvilová, tel.: +420 567 572 412,

e-mail: kratochvilova@pppaspcvysocina.cz

PPP a SPC Vysočina, tř. Legionářů 6, Jihlava

Státní zastupitelství Jihlava:

Mgr. Kamil Špelda, tel.: +420 567 573 666, e-mail: podatelna@osz.jia.justice.cz

tř. Legionářů 1470/9, 586 01 Jihlava

Vedoucí kurátorů OSPOD Jihlava:

Bc. Nina Schneiderová, tel.: +420 565 593 770, e-mail: nina.schneiderova@jihlava-city.cz

Vrchlického 2743/16, 586 01 Jihlava 1

PČR Jihlava – věci týkající se mládeže:

Bc. Petra Karpsteinová, tel.: +420 725 292 474

Vrchlického 46, 587 24 Jihlava

Středisko výchovné péče:

Mgr. Miroslava Florianová, tel.: +420 778 409 218, e-mail: pedagogspec@svp-ji.cz

Pod Rozhlednou 3447/8, 586 01 Jihlava

Probační a mediační služba ČR, věci týkající se mládeže:

Mgr. Hana Kuklová, tel.: +420 567 563 374, +420 734 362 924, e-mail: hkuklova@pms.justice.cz

tř. Legionářů 1470/9, 586 01 Jihlava

TRIVIS – SŠV a VOŠ bezpečnosti silniční dopravy
Brněnská 68, 586 01 Jihlava,
IČO 27 71 12 34, tel./fax: 567 215 764,
email: jhlava@trivis.cz

Bílý kruh bezpečí:

Mgr. Antonín Křoustek, tel.: +420 606 631 551, e-mail: bkb.jhlava@bkb.cz
Žižkova 1683/13, 58601 Jihlava

Krizové centrum:

Mgr. Tereza Vágnerová, tel.: +420 727 803 665, e-mail: kcji@pestalozzi.cz
Štefánikovo nám. 1972/2, Jihlava

Psychocentrum:

tel.: +420 567 308 855, e-mail: poradna.ji@psychocentrum.cz
Pod Příkopem 4, Jihlava 586 01

Dětsí psychiatri:

MUDr. Emil Herr, tel.: +420 567 552 252, Brněnská 455, Jihlava 586 01
MUDr. Štěpánka Hromadová, tel.: 604 694 379, Sokolovská 3089/126, 58601 Jihlava

Dětsí kliničtí psychologové:

PhDr. Dana Hrstková, tel.: +420 567 574 557
Mgr. Petra Oranyová, tel.: +420 567 217 428

Speciálně pedagogické centrum:

PhDr. L. Váchová Nováková, tel.: +420 567 570 041, e-mail: smsji@seznam.cz

Vrakbar:

Mgr. Romana Kubů, tel.: +420 736523660, +420 567 304 802,
e-mail: romana.kubu@jihlava.charita.cz

Městská policie Jihlava - Oddělení prevence:

Mgr. Květa Klimešová, tel.: +420 565 594 018, +420 605 206 15, e-mail: kveta.klimesova@jihlava-city.cz

Káčko - Centrum U Větrníku:

PhDr. Daniela Haubertová, tel.: +420 736 523 675
U Větrníku 862/17, 586 01, Jihlava

Zdravotní ústav se sídlem v Jihlavě:

MUDr. Irena Zimenová, tel.: +420 567 574 701, Vrchlického 57, 586 01 Jihlava

TRIVIS – SŠV a VOŠ bezpečnosti silniční dopravy
Brněnská 68, 586 01 Jihlava,
IČO 27 71 12 34, tel./fax: 567 215 764,
email: jihlava@trivis.cz

Linka důvěry STŘED:

tel.: +420 775 22 33 11, +420 568 44 33 11

www.elinka.iporadna.cz, e-mail: linkaduvery@stred.info

Linka pomoci obětem kriminality a domácího násilí - nonstop telefonická pomoc:

tel.: +420 116 006, www.116006.cz

Linka bezpečí:

tel.: +420 116 111

<https://www.linkabezpeci.cz/>

Linka pro rodinu a školu:

tel.: +420 116 000

<http://linkaztracenedite.cz/> - pro rodiny, příbuzné, pedagogy, poradna o věcech týkajících se šikany

8. Legislativa

- a) **Úmluva o právech dítěte** vyhlášeno ve Sbírce zákonů č. 104/1991
Postavení Úmluvy o právech dítěte v právním řádu ČR je dáno článkem **10 ústavního zákona č. 1/1993 Sb. Ústavy ČR**

- Mezinárodní smlouvy o lidských právech a svobodách ČR ratifikované a vyhlášené na našem území, obecně závazné mají přednost před zákonem.

Postavení a ochrana dítěte upravuje i ústavní zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práva a svobod, která je součástí ústavního pořádku ČR

- b) **Školský zákon 561/2004 novela školského zákona a některých dalších zákonů** vyhlášené pod č. 82/2015 Sb.

- **§ 21 práva žáků, studentů a zákonných zástupců dětí a nezletilých žáků**

Odst.(1) Žáci a studenti mají právo: na vzdělávání, informace o výsledcích, atd.

Odst.(3) Na informace podle odstavce (1) mají právo i zákonní zástupci

- **§ 22 povinnosti žáků, studentů, zákonných zástupců dětí a nezletilých žáků**

Odst.(1) Žáci jsou povinni:

a) řádně docházet do školy a vzdělávat se

b) dodržovat školní řád a vnitřní řád a předpisy a pokyny školy a škol. zař. k ochraně zdraví a bezpečnosti, s nimiž byli seznámeni

c) plnit pokyny pedagogických pracovníků škol a školských zařízení vydané v souladu s právními předpisy a školním a vnitřním řádem

Odst.(3) Zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků jsou povinni

c) Informovat školu a školská zařízení o změně zdravotní způsobilosti, zdravotních obtížích žáka nebo jiných závažných skutečnostech, které by mohly mít závažný průběh na vzdělávání.

- **§ 22a - Práva pedagogických pracovníků**

Pedagogičtí pracovníci mají při výkonu své pedagogické činnosti právo

a) na zajištění podmínek potřebných pro výkon jejich pedagogické činnosti, zejména na ochranu před fyzickým násilím nebo psychickým nátlakem ze strany

dětí, žáků, studentů nebo zákonných zástupců dětí a žáků a dalších osob, které jsou v přímém kontaktu s pedagogickým pracovníkem ve škole,

b) aby nebylo do jejich přímé pedagogické činnosti zasahováno v rozporu s právními předpisy,

c) na využívání metod, forem a prostředků dle vlastního uvážení v souladu se zásadami a cíli vzdělávání při přímé vyučovací, výchovné, speciálně-pedagogické a pedagogicko-psychologické činnosti,

d) volit a být voleni do školské rady,

e) na objektivní hodnocení své pedagogické činnosti.

- **§ 22b - Povinnosti pedagogických pracovníků**

Pedagogický pracovník je povinen

a) vykonávat pedagogickou činnost v souladu se zásadami a cíli vzdělávání,

b) chránit a respektovat práva dítěte, žáka nebo studenta,

c) chránit bezpečí a zdraví dítěte, žáka a studenta a předcházet všem formám rizikového chování ve školách a školských zařízeních,

d) svým přístupem k výchově a vzdělávání vytvářet pozitivní a bezpečné klima ve školním prostředí a podporovat jeho rozvoj,

e) zachovávat mlčenlivost a chránit před zneužitím osobní údaje, informace o zdravotním stavu dětí, žáků a studentů a výsledky poradenské pomoci školského poradenského zařízení a školního poradenského pracoviště, s nimiž přišel do styku,

f) poskytovat dítěti, žáku, studentovi nebo zákonnému zástupci nezletilého dítěte nebo žáka informace spojené s výchovou a vzděláváním.

- **§29 bezpečnost a ochrana zdraví ve školách**

Odst.(1) Školy a škol. zařízení jsou při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování škol. služeb povinny přihlížet k základním fyziolog. potřebám dětí, žáků a studentů a vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku sociál. patolog. jevů

Odst. (2) Školy a školská zařízení zajišťují bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků, a studentů při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb a poskytují žákům a studentům nezbytné informace k zajištění bezpečí a ochrany zdraví.

- **§30 školní řád, vnitřní řád a stipendijní řád**

Odst.(1) Ředitel školy vydá školní řád a vnitřní řád, oba upravuje

c) Podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků nebo studentů a jejich ochrany před sociálně patologickými jevy a před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí,

- **§31 výchovná opatření**

Odst. (1)

(1) Výchovnými opatřeními jsou pochvaly nebo jiná ocenění a kázeňská opatření. Kázeňským opatřením je podmíněné vyloučení žáka nebo studenta ze školy nebo školského zařízení, vyloučení žáka nebo studenta ze školy nebo školského zařízení, a další kázeňská opatření, která nemají právní důsledky pro žáka nebo studenta. Pochvaly, jiná ocenění a další kázeňská opatření může udělit či uložit ředitel školy nebo školského zařízení nebo třídní učitel. Ministerstvo stanoví prováděcím právním předpisem druhy dalších kázeňských opatření a podmínky pro udělování a ukládání těchto dalších kázeňských opatření a pochval nebo jiných ocenění.

(2) Ředitel školy nebo školského zařízení může v případě závažného zaviněného porušení povinností stanovených tímto zákonem nebo školním nebo vnitřním řádem rozhodnout o podmíněném vyloučení nebo o vyloučení žáka nebo studenta ze školy nebo školského zařízení. V případě zvláště závažného zaviněného porušení povinností stanovených tímto zákonem ředitel vyloučí žáka nebo studenta ze školy nebo školského zařízení. To neplatí pro zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy a zařízení pro preventivně výchovnou péči podle zákona upravujícího ústavní a ochrannou výchovu a preventivně výchovnou péči. V rozhodnutí o podmíněném vyloučení stanoví ředitel školy nebo školského zařízení zkušební lhůtu, a to nejdéle na dobu jednoho roku. Dopustí-li se žák nebo student v průběhu zkušební lhůty dalšího zaviněného porušení povinností stanovených tímto zákonem nebo školním nebo vnitřním řádem, může ředitel školy nebo školského zařízení rozhodnout o jeho vyloučení. Žáka lze podmíněně vyloučit nebo vyloučit ze školy pouze v případě, že splnil povinnou školní docházku.

(3) Zvláště hrubé opakované slovní a úmyslné fyzické útoky žáka nebo studenta vůči zaměstnancům školy nebo školského zařízení nebo vůči ostatním žákům nebo studentům se považují za zvláště závažné zaviněné porušení povinností stanovených tímto zákonem.

(4) O podmíněném vyloučení nebo o vyloučení žáka či studenta rozhodne ředitel školy nebo školského zařízení do dvou měsíců ode dne, kdy se o provinění žáka nebo studenta dozvěděl, nejpozději však do jednoho roku ode dne, kdy se žák nebo student provinění dopustil, s výjimkou případu, kdy provinění je klasifikováno jako trestný čin podle zvláštního právního předpisu. O svém rozhodnutí informuje ředitel pedagogickou radu. Žák nebo student přestává být žákem nebo studentem školy nebo školského zařízení dnem následujícím po dni nabytí právní moci rozhodnutí o vyloučení, nestanoví-li toto rozhodnutí den pozdější.

(5) Dopustí-li se žák nebo student jednání podle odstavce 3, oznámí ředitel školy nebo školského zařízení tuto skutečnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí, jde-li o nezletilého, a státnímu zastupitelství do následujícího pracovního dne poté, co se o tom dozvěděl.

- **PŘESTUPKY**

- **§ 182a**

(1) Fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že

a) jako zákonný zástupce

1. nepřihlásí dítě k zápisu k povinné školní docházce podle § 36 odst. 4,

2. nepřihlásí dítě k povinnému předškolnímu vzdělávání podle § 34a odst. 2,

3. zanedbává péči o povinnou školní docházku žáka nebo o povinné předškolní vzdělávání dítěte,

b) jako osoba, která přišla do styku s informacemi veřejně nepřístupnými, poruší povinnost mlčenlivosti o informacích veřejně nepřístupných podle § 80b odst. 4, nebo

c) jako osoba odpovědná za přijetí nebo splnění opatření k odstranění nedostatků zjištěných při inspekční činnosti podle § 174 odst. 2 písm. b), c) a d) ve lhůtě stanovené Českou školní inspekcí tato opatření nepřijme nebo je nesplní.

(2) Za přestupek podle odstavce 1 písm. a) lze uložit pokutu až do 5000 Kč. Za přestupek podle odstavce 1 písm. b) lze uložit pokutu až do 500000 Kč. Za přestupek podle odstavce 1 písm. c) lze uložit pokutu až do 50000 Kč.

(3) Přestupky podle odstavce 1 písm. b) v prvním stupni projednává ministerstvo.

(4) Přestupky podle odstavce 1 písm. c) v prvním stupni projednává Česká školní inspekce. Pokuty za tyto přestupky vybírá a vymáhá Česká školní inspekce.

c) Vyhláška 256/2012 Sb., kterou se mění vyhláška č. 48/2005 Sb. – o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky ve znění vyhlášky č. 454/2006 Sb.

- **§15** odst. (1) - Při použití klasifikace se chování žáka ve škole a na akcích pořádaných školou hodnotí na vysvědčení stupni:
 - a) 1 - velmi dobré,
 - b) 2 - uspokojivé,
 - c) 3 - neuspokojivé.
- **§17** Odst. (3) - při porušení povinností stanovených školním řádem lze podle závažnosti tohoto porušení žákovi uložit:
 - a) napomenutí třídního učitele
 - b) důtka třídního učitele
 - c) důtka ředitele školy (uložení pouze po projednání na pedagogické radě)

d) Novelizace navazujících právních předpisů (Vyhláška č. 72/2005 Sb.) o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních – Vyhláška 197/2016 Sb., s účinností od 1. 9. 2016

- Anotace - směrem k prevenci:
- Obsah poradenských služeb (§ 2, písm. d) kromě jiných činností se jedná o:
prevenci a řešení vzdělávacích a výchovných obtíží, prevenci různých forem rizikového chování a dalších problémů souvisejících se vzděláváním a s motivací k překonávání problémových situací.

- **Poradna §5 :**

Odst. (1) Poradna poskytuje služby pedagogicko-psychologického a speciálně pedagogického poradenství a pedagogicko-psychologickou pomoc při výchově a vzdělávání žáků.

Odst. (3) Poradna (kromě jiného):

i) poskytuje metodickou podporu škole a školskému zařízení při poskytování poradenských služeb a podpůrných opatření,

l) prostřednictvím metodika prevence zajišťuje prevenci rizikového chování, realizaci preventivních opatření a koordinaci školních metodiků prevence.

§7(1) ředitel základní, střední a vyšší odborné školy zabezpečuje poskytování poradenských služeb ve škole **školním poradenským pracovištěm**, ve kterém působí zpravidla výchovný poradce a ŠMP, kteří spolupracují zejména s třídními učiteli, učiteli výchov, případně s dalšími pedagogickými pracovníky školy. Poskytování poradenských služeb ve škole může být zajišťováno i školním psychologem nebo školním speciálním pedagogem...

- **§7(2)** ve škole jsou zajišťovány poradenské služby v rozsahu odpovídajícím počtu a vzdělávacím potřebám žáků školy zaměřené zejména na:

a) poskytování podpůrných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami,

b) sledování a vyhodnocování účinnosti zvolených podpůrných opatření,

c) prevenci školní neúspěšnosti,

d) kariérové poradenství spojující vzdělávací, informační a poradenskou podporu k vhodné volbě vzdělávací cesty a pozdějšímu profesnímu uplatnění,

e) podporu vzdělávání a sociálního začleňování žáků z odlišného kulturního prostředí a s odlišnými životními podmínkami,

f) podporu vzdělávání žáků nadaných a mimořádně nadaných,

g) průběžnou a dlouhodobou péči o žáky s výchovnými či vzdělávacími obtížemi a vytváření příznivého sociálního klimatu pro přijímání kulturních a jiných odlišností ve škole a školském zařízení,

h) včasnou intervenci při aktuálních problémech u jednotlivých žáků a třídních kolektivů

- i) předcházení všem formám rizikového chování včetně různých forem šikany a diskriminace,
 - j) průběžné vyhodnocování účinnosti preventivních programů uskutečňovaných školou,
 - k) metodickou podporu učitelům při použití psychologických a speciálně pedagogických postupů ve vzdělávací činnosti školy,
 - l) spolupráci a komunikaci mezi školou a zákonnými zástupci,
 - m) spolupráci školy při poskytování poradenských služeb se školskými poradenskými zařízeními.
- **§ 7 (3)** Škola zpracovává a uskutečňuje **program poradenských služeb ve škole**, který zahrnuje popis a vymezení rozsahu činností pedagogických pracovníků uvedených v odstavci 1, preventivní program školy včetně strategie předcházení školní neúspěšnosti, šikaně a dalším projevům rizikového chování.

Příloha č. 3 Standardní činnosti školy

Standardní činnosti výchovného poradce

Standardní činnosti školního metodika prevence

Standardní činnosti školního psychologa

Standardní činnosti speciálního pedagoga

- e) **vyhláška č. 27/2016 Sb. – o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných – s účinností od 1. 9. 2016 - cílem je vytváření rovných podmínek a příležitostí ve vzdělávání - nahrazuje Vyhlášku č. 73/2005 Sb.**
- f) **Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky.**
- g) **Vyhláška č. 458/2005 Sb., kterou se upravují podrobnosti o organizaci výchovně vzdělávací péče ve střediscích výchovné péče.**
- h) **Vyhláška č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních**

i) Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce:

- **§ 133 Specializační příplatek pedagogického pracovníka**

Pedagogickému pracovníkovi, který vedle přímé pedagogické činnosti vykonává také specializované činnosti, k jejichž výkonu jsou nezbytné další kvalifikační předpoklady, se poskytuje příplatek ve výši 1 000 až 2 000 Kč měsíčně.

j) Zákon 317/2005 Sb. O Dalším vzdělávání pedagogických pracovníků (...)

- **§ 9 Studium k výkonu specializovaných činností**

k) Novela zákona 359/1999 Sb., o sociální právní ochraně dětí, provedená zákonem č. 401/2012 Sb. o provedení některých ustanovení zákona o sociálně – právní ochraně dětí

- **§1 Sociálně právní ochranou dětí se rozumí zejména**

- a) Ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,
- b) Ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění,
- c) Působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny.

- **§ 6 Sociálně právní ochrana se zaměřuje zejména na děti,**

- a) jejichž rodiče

- 1. zemřeli**

- 2. neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti**

- 3. nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti**

- b) Které byly svěřeny do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřením dítěte do jejich výchovy;

- c) Které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo jiné návykové látky, jsou ohrožení závislostí, žijí se prostitutací, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti mladší 15-ti let, spáchaly čin, který by byl jinak trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití;

- d) Které se opakovaně dopouští útěků od rodičů nebo jiných fyz. osob odpovědných za výchovu dítěte

e) na kterých byl spáchán trestný čin, ohrožující život, zdraví, jejich lidskou důstojnost, mravní život nebo jmění, nebo je podezření ze spáchání takového činu;

Pokud tyto skutečnosti trvají po takovou dobu nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí.

- §7 (2) každý je povinen upozornit OSPOD na porušení povinností nebo zneužití práv vyplývajících z rodičovské zodpovědnosti (§6)

- **§8**

1) Dítě má právo požádat orgány sociálně- právní ochrany dítěte a zařízení sociálně právní ochrany, státní orgány, kterým podle zvláštních právních předpisů (7) přísluší ochrana práv a oprávněných zájmů dítěte, pověřené osoby, školy a školská zařízení a zdravotnická zařízení o pomoc při ochraně svého života a dalších svých práv, tyto orgány, právnické a fyzické osoby a pověřené osoby jsou povinny poskytnout dítěti odpovídající pomoc.

Dítě má právo požádat o pomoc i bez vědomí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte.

- **§10 (1) Obecný úřad je povinen**

- a) Vyhledávat děti uvedené v §6
- b) Působit na rodiče, aby plnili povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti
- c) Projednat s rodiči odstranění nedostatků ve výchově dítěte
- d) Projednat s dítětem nedostatky v jeho chování
- e) Sledovat, zda na základě kontrolních opatření zamezeno v přístupu dětí do prostředí, které je z hlediska jejich vývoje a výchovy ohrožující.

- **§10 (e) Obecný úřad je povinen**

Pořádat případové konference pro řešení konkrétních situací ohrožených dětí a jejich rodin a to ve spolupráci s rodiči, se zástupci škol a školskými zařízeními, Policií ČR, státních zástupců, pracovníků ve zdravotnictví a dalších odborníků.

- **§10 (4) – státní orgány, pověřené osoby, školy, školská zařízení a zdravotnická zařízení, popřípadě další zařízení určená pro děti jsou povinny oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti, které**

nasvědčují tomu, že jde o děti uvedené v §6 (1), a to bez zbytečného odkladu po tom, kdy se takové skutečnosti dozví.

- **§57 (1) „zaměstnanci OSPOD jsou povinni zachovat mlčenlivost o osobě, která upozornila OSPOD na skutečnosti (§7).“**
- **Výchovná opatření**
- **§ 13 (1) Vyžaduje-li to zájem na řádné výchově dítěte, může obecní úřad obce s rozšířenou působností**

a) napomenout vhodným způsobem dítě, rodiče, jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, popřípadě toho, kdo narušuje řádnou péči o dítě,

b) stanovit nad dítětem dohled a provádět jej za součinnosti školy, popřípadě dalších institucí a osob, které působí zejména v místě bydliště nebo pracoviště dítěte,

c) uložit dítěti, rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte omezení bránící působení škodlivých vlivů na výchovu dítěte, zejména zákaz určitých činností, návštěv určitých míst, akcí nebo zařízení nevhodných vzhledem k osobě dítěte a jeho vývoji, nebo

d) uložit dítěti, rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte povinnost využít odbornou poradenskou pomoc nebo uložit povinnost účastnit se prvního setkání se zapsaným mediátorem v rozsahu 3 hodin nebo terapie; ustanovení § 12 odst. 1 tím není dotčeno.

Neučinil-li tak obecní úřad obce s rozšířenou působností, může o těchto výchovných opatřeních za stejných podmínek rozhodnout soud.

(2) Obecní úřad obce s rozšířenou působností při rozhodování o výchovných opatřeních podle odstavce 1 přihlédne k tomu, že projednávání nedostatků podle § 10 odst. 1 písm. b) až d) nebo uložení povinnosti podle § 12 odst. 1 a 3 nevedlo k nápravě.

(3) Obecní úřad obce s rozšířenou působností může požádat příslušný obecní úřad, aby sledoval, zda jsou dodržována výchovná opatření, o nichž rozhodl.

(4) Obecní úřad obce s rozšířenou působností zruší jím uložené výchovné opatření,

a) jestliže splní svůj účel, nebo

- b) jestliže nesplní svůj účel; přitom může rozhodnout o uložení jiného výchovného opatření nebo zvolit jiné vhodné opatření sociálně-právní ochrany,
- c) změní-li se poměry; písmeno b) věta za středníkem platí obdobně.
- **§ 13a (1)** Vyžaduje-li to zájem dítěte a výchovná opatření podle § 13 odst. 1 nevedla k nápravě, **může soud dočasně odejmout dítě** z péče rodičů nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte; přitom dítěti nařídí nejdéle na 3 měsíce pobyt ve:
 - a) středisku výchovné péče nebo v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, nebo
 - b) zařízení poskytovatele zdravotních služeb nebo v domově pro osoby se zdravotním postižením.
 - **§ 57** Zaměstnanci v orgánech sociálně-právní ochrany, zaměstnanci kraje zařazení do krajského úřadu, zaměstnanci obce zařazení do obecního úřadu, zaměstnanci obce s rozšířenou působností zařazení do obecního úřadu a zaměstnanci zařízení sociálně-právní ochrany jsou povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, se kterými se při provádění sociálně-právní ochrany nebo v přímé souvislosti s tím seznámili, pokud se v tomto zákoně nestanoví jinak....

I) Zákon 89/2012/ Sb. Občanský zákoník – „zákon o rodině“

Nový občanský zákoník mění postavení dítěte-nyní je nikoliv pouze objektem, ale již subjektem práva. Soud má proto povinnost u dítěte nad 12 let věku zjišťovat jeho názor na projednávanou věc.

Posilují práva rodičů, školy mají povinnost odpovídat na dotazy ohledně dítěte oběma rodičům / platí to, pokud nebyli zbaveni rodičovských práv nebo jim tato práva nebyla omezena / a to i tehdy, jsou-li rozvedeni nebo nesezdáni.

- **Část I. – Obecná část**

Osobnost člověka – ochrana §81 - §83

Podoba a soukromí §84 - §90

- **Část II. – Rodinné právo**

§ 865, odst. (1) rodičovská odpovědnost náleží stejně oběma rodičům, leda jí byl zbaven. odst. (2) – rozhodne-li soud o omezení svéprávnosti rodiče, rozhodne zároveň o jeho rodičovské odpovědnosti.

§ 870 Nevykonává-li rodič svoji rodičovskou odpovědnost řádně a vyžaduje-li to zájem dítěte, soud jeho rodičovskou odpovědnost omezí, nebo omezí její výkon, a zároveň stanoví rozsah tohoto omezení

§ 871 Odst. (1) Zneužívá-li rodič svoji rodičovskou odpovědnost nebo její výkon, anebo svoji rodičovskou odpovědnost nebo její výkon závažným způsobem zanedbává, soud jej jeho rodičovské odpovědnosti zbaví.

odst. (2) Spáchal-li rodič proti svému dítěti úmyslný trestný čin, nebo použil-li

- rodič své dítě, které není trestně odpovědní, ke spáchání trestného činu, nebo
- spáchal-li rodič trestný čin jako spolupachatel, návodce, pomocník či
- organizátor trestného činu spáchaného jeho dítětem soud zvlášť posoudí
- nejsou-li důvody pro zbavení rodiče jeho odpovědnosti.

- **Péče o dítě a jeho ochrana**

- §880 odst. (1) Rodičovskou odpovědnost týkající se osoby dítěte vykonávají rodiče způsobem a v míře odpovídající stupni vývoje dítěte.

- §883 Rodiče a dítě si jsou povinni pomoci, podporou a ohledem na svou důstojnost.

- §884 odst. (1) Rodiče mají rozhodující úlohu ve výchově dítěte. Rodiče mají být všestranně příkladem svým dětem, zejména pokud se jedná o způsob života a chování v rodině.

odst. (2) Výchovné prostředky lze použít pouze v podobě a míře, která je přiměřená okolnostem neohrožuje zdraví dítěte ani jeho rozvoj a nedotýká se lidské důstojnosti dítěte.

- §885 Pečuje-li o dítě jen jeden z rodičů, podílí se na péči o dítě a jeho výchově i manžel nebo partner rodiče dítěte, žije-li s dítětem v rodinné domácnosti. To platí i pro toho, kdo s rodičem dítěte žije, aniž s ním uzavřel manželství nebo registrované partnerství, žije-li s dítětem v rodinné domácnosti.

§886 odst. (1) Žije-li dítě s rodiči nebo s některým z nich v rodinné domácnosti a je-li o ně řádně pečováno, podílí se i ono na péči o chod domácnosti. Tato povinnost dítěte zaniká zároveň s poskytováním výživy rodičů dítěti.

odst. (2) Dítě se podílí na péči o chod rodinné domácnosti vlastní prací, popřípadě peněžitými příspěvky, má-li vlastní příjem anebo *oběma způsoby*.

- **§890** rodiče jsou povinni si vzájemně sdělit vše podstatné, co se týká dítěte a jeho zájmů.

m) Novela zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, z roku 2012 (č.333/2012) Sb.

n) Zákon č. 106/2011, kterým se mění zákon č.167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, v platném znění

o) Zákon č. 65/2017 Sb. Zákon o ochraně zdraví při změně před škodlivými účinky návykových látek (31. 7. 2017) plně nahrazuje zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů

p) Zákon č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím (účinnost od 1. ledna 2007)

q) Zákon č. 218/2003 Sb., O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

- **§1 odst.(1)** – zákon upravuje podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoníku, opatření ukládaná za takové činy, postup, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže
odst.(2) – projednáváním protiprávních činů, kterých se dopustili děti mladší patnácti let a mladiství, se sleduje, aby se na toho, kdo se takového činu dopustil, užilo opatření, které účinně přispěje k tomu, aby se nadále páčání protiprávního

činu zdržel a našel si společenské uplatnění odpovídající jeho schopnostem a rozumovému vývoji.

• **§10 – Druhy opatření:**

a) Výchovní opatření:

- dohled probačního úředníka
- Probační program
- Výchovní povinnosti
- Výchovní omezení
- Napomenutí s výstrahou

b) Ochranná opatření:

- ochranné léčení
- zabezpečovací detence
- ochranná výchova

c) Trestní opatření:

- obecně prospěšné práce,
- peněžitě opatření,
- peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu,
- propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- zákaz činnosti,
- vyhoštění,
- domácí vězení,
- zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněně odsouzení),
- odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,
- odnětí svobody nepodmíněně

r) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon

• **Trestné činy proti zdraví**

§146 ublížení na zdraví

• **Trestné činy proti svobodě**

- § 171 Omezování osobní svobody

- § 175 Vydírání
- § 176 Omezování svobody vyznání
- § 177 Útisk
- **Trestné činy proti právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství**
 - § 180 Neoprávněné nakládání s osobními údaji
 - § 181 Poškození cizích práv
 - § 182 Porušení tajemství dopravovaných zpráv
 - § 183 Porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí
 - § 184 Pomluva
- **Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti**
 - § 185 Znásilnění
 - § 186 Sexuální nátlak
 - § 187 Pohlavní zneužívání
 - § 191 Šíření pornografie
 - § 192 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií
 - § 193 Zneužití dítěte k výrobě pornografie
- **Trestné činy proti rodině a dětem**
 - § 201 ohrožování výchovy dítěte

Odst. (1) – Kdo, byť i z nedbalosti, ohrozí rozumový, citový nebo mravní vývoj dítěte tím, že

 - a) Svádí ho k zahálčivému nebo nemravnému životu,
 - b) Umožní mu vést zahálčivý nebo nemravný život,
 - c) Umožní mu opatrovat pro sebe nebo pro jiné prostředky trestnou činností nebo jiným zavrženíhodným způsobem, nebo
 - d) Závažným způsobem poruší svou povinnost o ně pečovat nebo jinou svou důležitou povinnost vyplývající z rodičovské zodpovědnosti.

Odst. (2) kdo umožní byť i z nedbalosti, dítěti hru na výherním hracím přístroji, který je vybaven technickým zařízením, který ovlivňuje výsledek hry a které poskytuje možnost peněžitě výhry.
 - § 202 Svádění k pohlavnímu styku.

- § 204 Podání alkoholu dítěti – kdo dítěti ve větší míře nebo opakovaně prodá, podá nebo poskytne dítěti alkohol, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.
- **Trestné činy proti majetku**
 - § 228 Poškození cizí věci
 - § 230 Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací
 - § 231 Opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat
 - § 232 Poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti
- **Trestné činy obecně ohrožující**
 - § 287 Šíření toxikomanie
- **Trestné činy narušující soužití lidí**
 - § 352 Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci
 - § 353 Nebezpečné vyhrožování
 - § 354 Nebezpečné pronásledování - stalking
 - § 355 Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob
 - § 356 Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod
 - § 357 Šíření poplašné zprávy
 - § 358 Výtržnictví
- **Některé další formy trestné součinnosti**
 - §367 nepřekažení trestného činu
 - §368 neoznámení trestného činu

s) Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

t) Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích

Přestupkem je zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti

- **§5 věk a nepříčetnost**

odst.(1) – za přestupek není odpovědný, kdo v době jeho spáchání nedovršil patnáctý rok svého věku

- **§49 Přestupky proti občanskému soužití,**
 - (1) Přestupku se dopustí ten, kdo
 - a) jinému ublíží na cti tím, že ho urazí nebo vydá v posměch,
 - e) působí jinému újmu pro jeho příslušnost k národnostní menšině nebo pro jeho etnický původ, pro jeho rasu, barvu pleti, pohlaví, sexuální orientaci, jazyk, víru nebo náboženství, pro jeho politické nebo jiné smýšlení, členství nebo činnost v politických stranách nebo politických hnutích, odborových organizacích nebo jiných sdruženích, pro jeho sociální původ, majetek, rod, zdravotní stav anebo pro jeho stav manželský nebo rodinný.
 - (2) Za přestupek podle odstavce 1 písm. a) lze uložit pokutu do 5000 Kč a za přestupek podle odstavce 1 písm. b) až e) pokutu do 20000 Kč.
- **V případě obtěžování prostřednictvím mobilních telefonů** může jít o přestupek dle §119 zákona o elektronických komunikacích – zákon 127/2005Sb., kdy pachatel vůči oběti uskutečňuje zlomyslné a obtěžující volání.
 - (1) Fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že
 - a) uskutečňuje zlomyslná volání,
 - (7) Za přestupek podle odstavce 1 písm. a) až d) a f) až m) a za přestupek podle odstavců 2 až 6 lze uložit pokutu do 100 000 Kč.
- u) **Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky**
- v) **Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii**
- w) **Zákon č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě**
- x) **Zákon 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích**
 - **§ 67 Identifikace zlomyslných nebo obtěžujících volání**
 - **§ 93 Zneužití elektronické adresy odesílatele**
- y) **Zákon 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.**
 - **§10** - Při zpracování osobních údajů správce a zpracovatel dbá, aby subjekt údajů neutrpěl újmu na svých právech, zejména na právu na zachování lidské důstojnosti, a také dbá na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a osobního života subjektu údajů.
 - **§44** - (2) Fyzická osoba se jako správce nebo zpracovatel dopustí přestupku tím, že při zpracování osobních údajů

c) shromažďuje nebo zpracovává osobní údaje v rozsahu nebo způsobem, který neodpovídá stanovenému účelu [§ 5 odst. 1 písm. d), f) až h)],

- **§44a - (3)** Za přestupek podle odstavce 1 spáchaný tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem lze uložit pokutu do 5000000 Kč.

z) Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

STRATEGIE

- a) Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2027**
- b) Národní strategie protidrogové politiky na období 2010 až 2018**
- c) Strategie prevence kriminality na léta 2016 – 2020**
- d) Krajská strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013-2018**

METODICKÉ POKYNY:

- a) Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve škole a školských zařízeních MŠMT ČR č.j.: 21 291/2010-28 od.**

1. 11. 2010 (přílohy upravované, revidované)

2015 – doplněné o další rizikové chování – 7 příloh

- 1) Návykové látky – drogy (revize 2018)
- 2) Rizikové chování v dopravě
- 3) Poruchy příjmu potravy
- 4) Alkohol a děti školního věku (revize 2018)
- 5) Syndrom týraného dítěte – CAN
- 6) Školní šikanování
- 7) Kyberšikana (revize 2018)
- 8) Homofobie
- 9) Extremismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus
- 10) Vandalismus (revize 2018)
- 11) Záškoláctví (revize 2018)

- 12) Krádeže
 - 13) Tabák (revize 2018)
 - 14) Krizové situace spojené s ohrožením násilím ve školním prostředí, které přichází z vnějšího i vnitřního prostředí
 - 15) Netolismus
 - 16) Seběpoškození
 - 17) Nová náboženská hnutí
 - 18) Rizikové sexuální chování
 - 19) Příslušnost k subkulturám
 - 20) Domácí násilí
 - 21) Hazardní hraní
 - 22) Pravidla prevence vzniku problémových žáků u dětí s PAS
- b) Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení (Čj.: 21149/2016.)**
- c) Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané (Čj.: 25 884/2003-24)**
- d) Metodický pokyn MŠMT ČR k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance (Čj.: 14 423/99-22)**
- e) Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví (Čj.: 10 194/2002-14)**
- f) Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí a žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných MŠMT(Čj.: 37 014/2005-25)**
- g) Metodické doporučení pro práci s Individuálním výchovným programem (IVýP) v rámci řešení rizikového chování žáků čj. MSMT – 43301/2013 platnost 12/2013**

9. Přílohy

9.1. Program proti užívání návykových látek v dospívání

Známky nejvyšší závažnosti

- dítě přizná užívání drog
- lékařské vyšetření prokáže problémy působené návykovými látkami
- u dítěte se najdou drogy nebo pomůcky k jejich zneužívání
- četné jizvy po vpichách v průběhu povrchových žil
- dítě má známé nebo přátele, kteří nadměrně pijí alkohol nebo berou drogy
- z dítěte se stává „odborník“ na drogy – vysvětluje jejich braní, zastává se jich, poukazuje na jejich „léčivé“ účinky, zdobí se symboly drog apod.
- krádeže ve třídě nebo v domácnosti u předtím bezúhonného dítěte (časté také u problému s hazardní hrou)
- nevysvětlitelné útoky z domova, po kterých se dítě vrací ve špatném stavu

Známky menší závažnosti - mohou ukazovat i na jiné problémy v životě dítěte

- ztráta dobrých přátel, uzavírání se do sebe nebo pochybní starší známí
- předtím normální dítě začne být nezdravé, neduživé, odmítá lékařská vyšetření
- narůstající potřeba peněz
- zanedbávání péče o zevnějšek
- neomluvené hodiny a pozdní příchody do školy
- nevolnost, zvracení, náhlá změna jídelních návyků
- náládovost, podrážděnost, nesoustředěnost, poruchy paměti
- úzkosti a deprese
- nadměrná apatie či aktivita nebo jejich střídání
- nespavost nebo nadměrná spavost
- tajnůstkářství

- náhlé zhoršení chování, konfliktnost, podrážděnost, nervozita, agresivita
- ztráta kvalitních zájmů

Známky týkající se jednotlivých návykových látek

- **Alkohol:** vyvolává známý obra z opilosti a typický zápach z úst, který se dítě může snažit zamaskovat deodoranty, vonnými tyčinkami apod.
- **Tlumivé léky:** vedou ke stavu podobnému opilosti, ale z dítěte není cítit alkohol (nezřetelná výslovnost, útlum, zhoršená pohybová koordinace, poruchy rovnováhy)
- **Konopí:** zarudlé spojivky, dítě hlasitě mluví, nepřiměřeně se směje, typický zápach připomínající pálicí se bramborovou natí, případně závratě, poruchy rovnováhy
- **Pervitin:** nadměrná a často neúčelná aktivita, zornice jsou rozšířené, droga také někdy vyvolává pocity pronásledování, poměrně typickým příznakem po odeznění působení pervitinu bývá dlouhý spánek jako projev spánkového dluhu a vyčerpání, to je někdy následováno depresí
- **MDMA (extáze):** chemickou strukturou má blízko k pervitinu a projevuje se podobně, včetně útlumu a možných depresí po odeznění účinku drogy
- **Halucinogeny (např. LSD):** v dostatečných dávkách se projevují poruchami vnímání, jako jsou halucinace a iluze, časté je podivné a nesmyslné chování, pohrouženost do vnitřního světa, zmatenost, zornice bývají rozšířené, po odeznění účinku drogy mohou přetrvávat duševní potíže (deprese, úzkost)
- **Těkavé látky:** projevují se typickým zápachem příslušné látky (např. toluen) z dechu, oděvu
- **Heroin:** dítě je utlumené, spavé, pohroužené ve vnitřním světě, zúžené zornice nereagují na světlo, dech je pomalý, řeč často nesrozumitelná, libost a tupá blaženost (euforie) bývají vystřídány nezájmem a někdy i depresí

10 kroků jak pomoci svému dítěti říkat „NE“ alkoholu a drogám

1. Získejte důvěru dítěte a naslouchejte mu. Pak s vámi bude otevřeně hovořit i o případných problémech, ať už se týkají návykových látek nebo jiných záležitostí. Umět dítě vyslechnout a pochopit ho, neznamená ale vždy přistupovat na jeho stanovisko.
2. Opatřete si spolehlivé informace o alkoholu a drogách. Bude-li dítě nějakou drogu obhajovat, nabídněte mu protiargumenty.
3. Posilujte sebevědomí dítěte. Nešetřete pochvalou, když jí dítě zasluhuje. Pokud kritizujete, kritizujte chování (nelíbí se mi, co děláš), ne osobnost (jsi hrozný). Dávejte dítěti najevo, že ho máte rádi. Sebevědomý člověk dokáže lépe odolat špatné společnosti a návykovým látkám.
4. Předcházejte nudě. Měli byste mít přehled, kde dítě je, co dělá a uvažovat o jeho denním programu a životním stylu. Můžete posílit vazbu dítěte na rodinu a kvalitně trávit volný čas společně. Také můžete dítěti najít dobré záliby mimo rodinu.
5. Vytvořte zdravá rodinná pravidla. Dítě by mělo vědět, jaké předvídatelné důsledky bude mít jeho jednání. Mělo by mu být jasné, že je výhodnější, když se bude chovat přijatelně a tato pravidla dodržovat. Děti z rodin, kde žádná pravidla neexistují a kde vládne chaos, nebývají šťastné.
6. Buďte pro dítě pozitivním modelem. Myslete na své zdraví a svoji tělesnou a duševní kondici, rozvíjejte své kvalitní zájmy. Význam při výchově mají i určité morální a etické zásady rodičů.
7. Pomozte dítěti čelit tlaku nevhodné společnosti a najít mu společnost vhodnou. Dítě by mělo vědět, že v určitých situacích má právo a dokonce povinnost nesouhlasit se staršími lidmi a odmítnout. Existují různé způsoby odmítání pro různé situace.
8. Spolupracujte v rámci rodiny. I v případě, že jsou rodiče dítěte rozvedeni, měli by ve vlastním zájmu i v zájmu dítěte umět dohodnout v záležitostech výchovy. Potřebná je také spolupráce v rámci širší rodiny, např. s prarodiči dítěte.
9. Spolupracujte s dalšími dospělými. K nim patří učitelé, sousedé, nebo rodiče přátel vašeho dítěte. Můžete se navzájem informovat a při výchově si pomáhat.
10. Umějte rozpoznat problémy s návykovými látkami u dětí. Čím dříve problém rozpoznáte a čím dříve ho začnete řešit, tím lépe.

První pomoc při otravě návykovými látkami nebo drogami

Návykové látky, zejména pervitin a halucinogeny (tripy), zvyšují riziko agresivního jednání. Je třeba zachovávat následující pravidla:

- logické argumenty a slovní obsah nemívají u intoxikovaných valný význam, při otravě návykovými látkami a alkoholem nelze příliš spoléhat na komunikaci s poškozeným
- intoxikovaní zejména drogami často reagují na neverbální komunikaci, je vhodné pokud možno vyhnout se prudkým pohybům, mluvit klidně, tišeji, pomaleji a v hlubší hlasové poloze
- odklad přivolání lékařské pomoci může vážně ohrozit na zdraví nebo životě, důvodem k okamžitému odbornému zákroku je pouhé podezření z otravy

a) První pomoc než přijde lékař

- Zajistěte dostatek čerstvého vzduchu, nepodávejte alkohol, černou kávu ani mléko.
- Maximální dostatek čerstvého vzduchu je třeba zajistit zejména, když k otravě došlo vdechováním škodlivých látek. Pokud možno je třeba opatřit informace o látce (nebo látku), která byla požitá. Informace (látku) předejte přivolanému lékaři. Usnadní to léčbu, u řady látek jsou známy účinné protijedy.
- Důležité je odlišit jakou cestou došlo k intoxikaci, a odlišit zda je intoxikovaný při vědomí nebo v bezvědomí.

b) Při vědomí – k otravě došlo ústy

- podat větší množství vody (případně s živočišným uhlím)
- vyvolat stlačením kořene jazyka zvracení
- zabránit prochladnutí
- zajistit nepřetržitý dohled
- ošetřit případná zranění
- opatřit informace o látce (nebo látku), která byla požitá a předat lékaři

c) Při vědomí – k otravě došlo nitrožilní cestou nebo vdechnutím

- zajistit maximálně možný dostatek čerstvého vzduchu
- zabránit prochladnutí
- zajistit nepřetržitý dohled
- ošetřit případná zranění
- opatřit informace o látce (nebo látku), která byla požitá a předat lékaři

d) Při bezvědomí

NIKDY NEPODÁVAT NIC ÚSTY! NESNAŽIT SE VYVOLAT ZVRACENÍ!

- položit postiženého do stabilizované polohy, aby nezapadl jazyk
- sledovat dýchání – při zástavě dechu uvolnit dýchací cesty (záklonem hlavy a odstraněním zvratků nebo cizího tělesa tím, že sáhneme do úst a vyčistíme je) a zahájit dýchání z úst do úst
- zabránit prochladnutí
- zajistit nepřetržitý dohled
- ošetřit případná zranění
- opatřit informace o látce (nebo látku), která byla požitá a předat lékaři

Specifika otrav u různých návykových látek

- **Alkohol** - u těžších otrav je nebezpečí vdechnutí zvratků nebo zástavy dechového centra. Nepodceňujte těžší opilost a volejte lékaře.
- **Marihuana a hašiš** - časté jsou úzkostné stavy. Je třeba zajisti dohled, aby osoba pod vlivem drogy neublížila sobě nebo druhému. Lékařskou pomoc je třeba zajistit zejména proto, že po odeznění účinku drogy mohou přetrvávat duševní problémy.
- **Halucinogeny (tripy)** - je vhodné zajisti nepřetržitý dohled více osobami, neboť pod vlivem drogy mohou postižení jednat agresivně, nesmyslně a nebezpečně. Poměrně časté jsou úzkostné stavy a pocity pronásledování (pozor na pády z oken). Lékařská pomoc je naléhavě nutná.
- **Pervitin** - i zde je vhodné zajistit dohled více osobami, protože i zde je riziko nesmyslného a nebezpečného jednání. Úzkostné stavy, pocity pronásledování, někdy i halucinace.
- **Opioidy (heroin)** - předávkování je poměrně časté, dostavuje se tlumivý účinek na dýchání. Časté je bezvědomí a zástava dechu. Účinky se někdy podobají těžké opilosti.
- **Těkavé látky (ředidla, rozpouštědla, lepidla)** - intoxikovaný je masivně cítit těmito látkami. Při silné otravě může rychle dojít k zástavě dechu a bezvědomí.

9.1.1. Krizový plán při užívání návykových látek v dospívání

a) Co dělat, když máme podezření na zneužívání návykových látek žákem?

- žák má zřejmě látku u sebe
 - žák zřejmě experimentuje s drogou
 - našla se neznámá látka
1. Provést diskrétní šetření pohovorem se žákem
 2. Navázat atmosféru vzájemné důvěry
 3. Nabídnout pomoc specializovaného zařízení

b) Co dělat, když máme DŮVODNÉ PODEZŘENÍ na zneužívání návykových látek žákem?

- žák je ve škole pod vlivem drogy
1. Rozhovor se žákem je možný pouze, je-li tento schopen komunikace
 2. Kontaktovat rodiče – seznámit s postupem školy, domluva o dalším postupu, nabídnout pomoc odborníků
 3. V případě, že rodiče nezajistí další péči o své dítě, uvědomit příslušné úřady

c) Co dělat, když hrozí akutní kolaps z předávkování?

- Je-li žák prokazatelně během vyučování ovlivněn drogou, ředitel školy dle pokynu ministra školství:
1. Posoudí zdravotní stav žáka. Není-li ohrožen na životě a jsou-li zachovány základní životní funkce.
 2. Poskytne (zajistí poskytnutí) základní první pomoci.
 3. Přivolá odbornou lékařskou pomoc (telefon 155, 112)

- V případě, že není zcela jasné, z jaké příčiny došlo k bezvědomí (onemocnění, droga, alkohol), je dle zkušenosti lepší při telefonátu sdělit, že jde o bezvědomí z nejasné příčiny, kdy žák nereaguje na slovní ani bolestivý podnět.

1. Uvědomí rodiče
2. Posléze uvědomí metodika prevence na pedagogicko-psychologické poradně.

d) Dealerství, podezření na porušování mravní výchovy mládeže (§ 217 trestního zákona) o zanedbání povinné péče:

- žák svádí ostatní ke zneužívání drogy
- žák nabízí drogu
- v okolí školy je možné získat drogu

Ředitel školy dle pokynu ministra školství:

1. Upozorní rodiče
2. Uvědomí oddělení péče o dítě, sociální prevence a kurátorské činnosti
3. Kontaktuje policii

e) Identifikace a ukládání látek

Obdrží-li nebo zajistí-li pedagog podezřelou látku a je podezření, že se jedná o drogu, v přítomnosti dalšího člena pedagogického sboru uloží tuto látku do obálky. Na obálku vypíše datum, čas a místo zajištění látky. Obálku přelepí, opatří razítkem školy a uschová ji do školního trezoru. Poté je bezodkladně třeba vyrozumět Policii ČR. Ta provede další úkony ke zjištění, o jakou látku se jedná. Identifikaci provede vždy policie, v žádném případě pedagog a to ani chemik.

Pokud je zajištěna podezřelá látka u žáka, který jeví známky otravy, předá se látka (stejným způsobem uložena) přivolanému lékaři. Usnadní to další léčbu, protože u řady látek jsou známy účinné protijedy. Další postup týkající se identifikace látky zajistí ošetřující lékař ve spolupráci s Policií ČR.

9.2. Program proti šikanování

Šikanování je mimořádně nebezpečná forma násilí, která ohrožuje základní výchovné a vzdělávací cíle školy. V místech jejího výskytu dochází ke ztrátě pocitu bezpečí, a to nejen pro oběť, ale i pro dosud nezaangažované jedince.

Na rozdíl od jiných druhů násilí je šikana zvlášť zákeřná, protože často zůstává dlouho skrytá. Tak i při relativně malé intenzitě šikany může u obětí docházet k závažným psychickým traumatům s dlouhodobými následky a k postupné deformaci vztahů v kolektivu. Vzhledem k tomu, že šikana se v zárodečných fázích vyskytuje téměř v každé škole, je potřeba věnovat tomuto jevu zvláštní pozornost.

I. Charakteristika šikanování

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrožit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit.

II. Projevy šikanování

- ✓ Verbální šikana, přímá a nepřímá – psychická šikana (opakované nadávky, urážlivé přezdívký, pomluvy, zesměšňování, vyhrožování)
- ✓ Kyberšikana - děje se pomocí ICT technologií (zveřejňování zesměšňujících a ponižujících fotografií a nahrávek, šíření pomluv, vyhrožování)
- ✓ Fyzická šikana, přímá a nepřímá (bití, vydírání za použití násilí, loupeže, záměrné poškozování a ničení majetku oběti, sexuální násilí či obtěžování)
- ✓ Smíšená šikana, kombinace verbální a fyzické šikany (násilné a manipulativní příkazy apod.).

III. Jak poznat šikanu

Za šikanu považujeme chování, které vykazuje následující znaky:

- ✓ Je cílené vůči jedinci nebo skupině
- ✓ Je opakované, často dlouhodobé
- ✓ Jeho záměrem je oběti ohrožit, ponížit nebo zastrašit
- ✓ Oběti se mu neumí bránit

Za šikanu nepovažujeme

- ✓ Jednorázovou rvačku
- ✓ Nevhodný vtip, jednorázové zesměšnění, ironii
- ✓ Jednorázový konflikt
- ✓ Vyčlenění jedince z kolektivu, pokud není motivováno snahou ublížit

IV. Odpovědnost školy

Škola má jednoznačnou odpovědnost za děti a žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 565/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání

/školský zákon/, ve znění pozdějších předpisů, školy povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování. Z tohoto důvodu musí pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předcházet, jeho projevy řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.

Z hlediska trestního zákona může šikanování naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění:

- ✓ vydírání - § 235
- ✓ omezování osobní svobody - § 213
- ✓ útisku - § 237
- ✓ ublížení na zdraví - § 221-224
- ✓ loupeže - § 234
- ✓ násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci - § 197a
- ✓ poškozování cizí věci - § 257
- ✓ znásilnění - § 241
- ✓ kuplířství - § 204

Pracovník školy, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekažení trestního činu /§168,167/. V úvahu přicházejí i další trestné činy, jako např. nadřování /§166/ či schvalování trestného činu /§165/, v krajním případě i podněcování /§164/. Skutkovou podstatu účastenství na trestném činu /§10/ může jednání pedagogického pracovníka naplňovat v případě, že o chování žáků věděl, a nezabránil spáchání trestného činu např. tím, že ponechal šikanovaného samotného mezi šikanujícími žáky.

V. Postup při řešení šikany

- ✓ Konfrontovat svoje pozorování s dalšími kolegy
- ✓ Podezření oznámit třídnímu učiteli, vedení školy, výchovnému poradci
- ✓ Správně odhadnout závažnost a stupeň šikanování
- ✓ Rozhovor s oběťmi a informátorem – vždy odděleně a také tak, aby o něm nevěděli ostatní žáci – nutno chránit oběť i informátora před možnou pomstou agresora!

Zaručit diskrétnost a bezpečí

Pokud přicházejí s informací o šikaně zákonní zástupci oběti, nebagatelizovat, nezpochybňovat, domluvit se na spolupráci i na ochraně žáka, je dobré naznačit příští kroky při řešení, ujistit, že škola pomůže.

- ✓ Nalézt vhodné svědky - žáky, kteří s obětí kamarádí nebo ji alespoň neodmítají, kteří nejsou závislí na agresorovi, kteří nepřijímají normy šikanování. (Vhodným svědkem nemusí vždy být tzv. „hodný žák“. Svědky vyslechnout odděleně, „bez humbuku“, případně konfrontovat svědky mezi sebou. Nekonfrontovat s agresorem!

Důležité je získat odpovědi na otázky: Kdo je obětí, popřípadě kolik je obětí

Kdo je agresorem, kolik agresorů je.

Kdo je iniciátor agrese, kdo aktivní účastník

šikanování a kdo je současně obětí i agresorem?

Co, kdy, kde, a jak dělali agresori obětí?
K jak závažným agresivním a manipulativním
projevům došlo?
Jak dlouho šikana trvá?

- ✓ Chránit oběť - až do doby, než se vše vyřeší. Nutný je zvýšený dozor nad obětí především v době přestávky, před a po vyučování. V závažném případě oběť chránit i tak, že po dohodě se zákonnými zástupci zůstane po nezbytně dlouhou dobu doma.
- ✓ Rozhovor s agresorem – až po shromáždění důkazů, jinak agresor vše popře, „zamete stopy“, hrozí nebezpečí, že se pomstí tomu, kdo je podezřelý z podání informace.
Rozhovor má agresora zastavit, lze použít princip „přítlačení ke zdi“ – tedy upozornění, že při jakémkoli náznaku další šikany bude potrestán přísněji nebo případ bude předán PČR. Je dobré zdůraznit, že bude přihlédnuto ke snaze agresora situaci napravit.
Pokud je agresorů více, první fázi pohovoru provádíme s každým zvlášť(!), je také nutné zabránit vzájemnému domlouvání agresorů.
- ✓ Svolat výchovnou komisi – výchovná komise je metodou tzv. vnějšího nátlaku, rozhoduje o výchovných opatřeních.
Nikdy nekonfrontovat rodiče agresora a oběti!
Potrestání agresorů je individuální – závisí na věku, intenzitě šikany, na tom, zda se jedná o první případ, či recidivu.
Pokud je šikana tak závažná, že ji lze řešit pouze odchodem žáka ze školy, odchází agresor, nikoli oběť!
Pokud se oběť sama rozhodne ze školy odejít a na svém rozhodnutí trvá, není možné agresora ve škole nechat – musí odejít i on!
- ✓ Rozhovor se zákonnými zástupci oběti – u počáteční šikany (lze vyšetřit do dvou dnů) může rozhovor proběhnout až po jejím vyšetření.
Zákonného zástupce informovat o situaci, závěrech a dohodnout s ním další opatření.
- ✓ Rozhovor se zákonnými zástupci agresora – seznámit je se situací, sdělit jim opatření, zdůraznit možnost nápravy. Pokud odmítají spolupráci, zvážit oznámení na PČR.
- ✓ Práce se třídou - teprve nyní rozebrat situaci ve třídě (vynechat citlivé detaily), vysvětlit nebezpečnost a důsledky šikany, oznámit potrestání viníků. Se třídou dále pracovat, spolupracovat s odborníky (pedagogicko-psychologickou poradnou, střediskem výchovné péče, orgánem sociálně právní ochrany, PČR).

VI. Přílohy:

Příloha č. 1: Příklady nepřímých i přímých znaků šikanování

1) Nepřímé varovné znaky šikanování:

- ✓ žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády
- ✓ při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními
- ✓ o přestávkách vyhledává blízkost učitelů
- ✓ má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený
- ✓ působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči
- ✓ stává se uzavřeným
- ✓ jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje

- ✓ jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené
- ✓ zašpiněný nebo poškozený oděv
- ✓ stále postrádá nějaké své věci
- ✓ odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy
- ✓ mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy
- ✓ začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole
- ✓ odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit
- ✓ zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům, nově zařazeným do třídy, neboť přizpůsobovací konflikty nejsou vzácností

2. Přímé znaky šikanování:

- ✓ posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet, rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo „legrací“ zranitelný
- ✓ kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávistným nebo pohrdavým tónem
- ✓ nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil
- ✓ příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje
- ✓ nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich
- ✓ rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout
- ✓ honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí

Příloha č. 2: Upozornění pro rodiče, aby si všímali těchto možných příznaků

šikanování:

- ✓ za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi
- ✓ dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.
- ✓ dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem
- ✓ nechutí jít ráno do školy /zvláště když dříve mělo školu rádo/, dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach, ztráta chuti k jídlu
- ✓ dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o odvoz a dovoz autem
- ✓ dítě chodí domů ze školy hladové /agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu/
- ✓ usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze sna, např.: „Nechte mě!“
- ✓ dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně

- ✓ dítě bývá doma smutné, apatické, nebo se objeví výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě, odmítá svěřit se s tím, co je trápí
- ✓ dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody, případně doma krade peníze
- ✓ dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí
- ✓ dítě se vyhýbá docházce do školy
- ✓ dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku
- ✓ dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům
- ✓ dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma, své zdravotní potíže může přehánět, případně i simulovat

Příloha č. 3: Stadia šikanování

Motto: Školní šikanování je nemoc skupinové demokracie a má svůj zákonitý vnitřní vývoj. První stadium se v podstatě odehrává v jakékoliv skupině. Všude je někdo neoblíbený nebo nevlivný, na jehož úkor je prima si dělat „legrácky“. Pak to ale jde dál, skupina si najde jakéhosi otloukánka. Třetí stadium už je klíčové. Vydělí se jádro útočníků a systematicky začne šikanovat nejvhodnější oběti.

Do této chvíle lze věci jasně řešit. Následně ale dojde k bodu zlomu, kdy se šikanování stane nepsaným zákonem i pro opravdu slušné děti a celá skupina se stane krutou. V pátém stadiu – totalitě – se stane šikanování skupinovým programem.

Michal Kolář

1. stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

2. stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity např. z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese.

3. stadium /klíčový moment/: Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito širitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátcích se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“.

4. stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

5. stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“.

Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které jsou pro přehlednost označeni jako „otrokáři“ a „otroci“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná.

Stadia šikanování podle Michala Koláře

Příloha č. 4: Příklady šikanování

1. případ: Zpověď oběti počátečního stadia šikanování /doslovný přepis/:

- ✓ nadávají mi
- ✓ dělají mi naschvály
- ✓ když se učitel rozhoduje, koho vyzkoušet, tak poradí mě
- ✓ rejpaí do mě
- ✓ všichni mají strašnou radost, když dostanu špatnou známku
- ✓ ve frontě na oběd mě předbíhají
- ✓ když něco udělám, všem to hned řeknou
- ✓ když něco provedou, snaží se to svalit na mě
- ✓ nic mi nepůjčí

2. případ: Premiantka třídy – za určitých okolností se může stát obětí šikany kterékoliv dítě

Půvabná třináctiletá dívka, premiantka třídy hrající závodně tenis, se stala terčem kritiky a nemilosti skupiny spolužáků. Nedokázala se zapojit do společné zábavy, snad působila poněkud křečovitě a byla příliš orientována na výkon. To však neopravňovalo zdatného a oblíbeného chlapce, aby jí dlouhodobě fyzicky ubližoval. Jelikož ale ona byla zdatná a odvážná dívka, pokoušela se mu někdy postavit a vrátit způsobené příkoří, ovšem proti jeho brutalitě neměla šanci. Schytala od něj tvrdé rány a kopance. Nikdo se jí nezastal. Po takovém střetu často plakala. Rodiče a učitelé se o jejím trápení nedověděli. Oběti agresivity tohoto „gentlemana“ se krátkodobě staly další dvě dívky s výborným prospěchem.

Po příchodu nového žáka, který byl jednoznačně nejsilnější a přitom povahově mírný a jemný, násilí zmíněného chlapce ustalo.

Příloha č. 5: Informační leták pro žáky

Nikdo nemá právo druhému ubližovat!

Spolužáci se k tobě chovají nepřátelsky, ubližují ti a ty nevíš, jak dál.

Víš o někom, kdo je šikanován, a je ti ho líto.

Překonej strach a zajdi za učitelem, kterému důvěřuješ!

Co je to šikanování?

Za šikanování se považuje to, když jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně ubližuje druhým. Znamená to, že ti někdo, komu se nemůžeš ubránit, dělá, co je ti nepříjemné, co tě ponižuje, nebo to prostě bolí. Strká do tebe, nadává ti, schovává ti věci. Ale může ti znepříjemňovat život i jinak. Pomlouvá tě, intrikuje proti tobě, navádí spolužáky, aby s tebou nemluvili a nevšímali si tě.

Později se otravování života stupňuje a zdokonaluje. Nastupuje fyzické násilí /bití, krádeže a poškozování věcí/. Šikanování je vážná věc a v řadě případů bývá trestným činem.

Proč bývá člověk šikanován?

Není to proto, že by byl špatný, nebo proto, že by si to nějak zasloužil. Chyba není v něm, ale ve špatných vztazích mezi některými spolužáky. Převládá v nich bezohlednost a násilí.

Jak se můžeš bránit?

Když se ptali jednoho zoufalého žáka, proč o svém trápení neřekl rodičům, odpověděl: „Já nevím, když přijdu domů, tak se na to snažím nemyslet. A doufám, že už to bude lepší.“ Myslet si, že to bude lepší, je omyl. Nikomu nic neříct, je strkání hlavy do písku, které situaci jenom zhoršuje. Nevzdávej se a udělej následující:

- ✓ Obrat' se na učitele, kterému důvěřuješ. Může ti skutečně pomoci, bude ti věřit a neprozradí tě.
- ✓ Svěř se svým rodičům.
- ✓ V případě, že nenajdeš odvalu říct to ani svým rodičům, zavolej na Linku bezpečí /tel. 800 155 555 nebo 116 111/. Nepotřebuješ k tomu peníze ani tel. kartu. Tito lidé ti budou věřit, protože nejsi sám, komu se něco podobného děje.

TRIVIS – SŠV a VOŠ bezpečnosti silniční dopravy
Brněnská 68, 586 01 Jihlava,
IČO 27 71 12 34, tel./fax: 567 215 764,
email: jihlava@trivis.cz

VII. Použitá literatura:

- ✓ Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol školských zařízení Č. j. 24 246/2008-6
- ✓ Kolář, M.: Bolest šikanování, Portál, Praha 2005

Všichni pedagogičtí pracovníci jsou povinni se s Programem proti šikanování a s Krizovým plánem seznámit a při své činnosti se jím řídit.

9.2.1. Krizový plán při šikanování

1. Situace, které škola zvládne řešit vlastními silami

a) Strategie pro vyšetřování počáteční šikany

1. Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili (bez účasti dalších žáků, pokud je informátorů více, rozhovory provádět individuálně).
2. Rozhovor s obětí/oběťmi (opět individuálně, nikdy ne konfrontace oběti a agresora!).
3. Nalezení vhodných svědků.
4. Individuální rozhovory se svědky (ne konfrontace svědka a agresora).
5. Zajištění ochrany oběti.
6. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi.

b) Kompetence

Šikanu v počátečním stadiu řeší třídní učitel (dále jen TU), může požádat o spolupráci výchovného poradce.

O šikanování TU neprodleně informuje vedení školy.

TU bez zbytečných průtahů agresora v rámci své kompetence potrestá (napomenutí TU, důtka TU), pokud je závažnost prokázaného šikanování vyšší nebo opakovaná, navrhne vedení školy udělení vyššího výchovného opatření (důtka ředitele školy, podmíněčné vyloučení, vyloučení) a předloží návrh na snížený stupeň z chování.

S řešením TU seznámí pedagogický sbor, agresora (jeho zákonné zástupce), oběť (její zákonné zástupce).

Závažnější případy vyšší formy šikanování řeší výchovná komise, kterou svolá ředitel školy.

Složení výchovné komise: předseda: ředitel školy

členové: TU, výchovný poradce, zástupce ředitele školy,
případně další pedagogové dle rozhodnutí ředitele
školy

Z jednání komise se vždy pořizuje písemný záznam.

O závěrech komise je vyhotoveno písemné rozhodnutí, které je předáno agresorovi a jeho zákonnému zástupci (pokud je agresor nezletilý).

O závěrech komise je informování oběť a její zákonní zástupci, pokud je oběť nezletilá.

TU je povinen o závěrech komise informovat třídu, ve které k šikanování došlo.

Ředitel školy je povinen o závěrech komise informovat pedagogický sbor (na nejbližší pedagogické poradě).

Při podezření, že míra šikanování naplnila skutkovou podstatu trestného činu, oznámí ředitel školy tuto skutečnost na PČR.

c) Rámcový třídní program pro řešení počátečních stádií šikanování

Základním úkolem je zajistit bezpečnost oběti (sledovat celkovou situaci, sledovat docházku oběti, zprostředkovat pomoc v odborném zařízení, úzce spolupracovat se

zákonnými zástupci).

Je vhodné dále pracovat s agresorem (jeho náhled na vlastní chování, motivy, rodinné prostředí), případně zprostředkovat péči odborníka.

V případě zjištěného šikanování ve skupině je TU povinen s touto třídou systematicky pracovat, zjišťovat změny stavu, posilovat kladné tendence. Toto provádí pohovory jak s jednotlivci, tak i s celou třídou. TU je povinen vymezit třídnické hodiny v době mimo vyučování a tyto pravidelně organizovat po dobu nezbytně nutnou.

Termíny třídnických hodin nahlásí TU řediteli školy.

Kromě nápravy stavu, je nutné vypořádat se s traumaty mlčící většiny, tedy těch, kteří šikanování přihlíželi, ale nezasáhli.

2. Situace, které škola nezvládne řešit vlastními silami

Jedná se o případy pokročilé šikany, nestandardní šikany, výbuchu skupinového násilí vůči oběti (třídního lynčování). V tomto případě potřebuje škola pomoc zvenku, je nutná spolupráce se specializovanými institucemi a PČR.

Strategie řešení

1. Překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti.
2. Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování.
3. Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi.
4. Pokračující pomoc a podpora oběti.
5. Nahlášení policii.
6. Vlastní vyšetřování, činnost výchovné komise.
7. Spolupráce s dalšími institucemi a orgány (pedagogicko-psychologickou poradnou, střediskem výchovné péče, orgánem sociálně právní ochrany, PČR).

S krizovým plánem jsou prostřednictvím TU prokazatelně seznámeni:

- a) všichni žáci denního studia, a to vždy na začátku školního roku
- b) zákonní zástupci nezletilých žáků, a to při první třídní schůzce příslušného školního roku

9.3. Program proti kyberšikaně a dalším formám kybernetické agrese

1. Charakteristika:

Kyberšikana je forma agrese, která se uplatňuje vůči jedinci či skupině osob s použitím informačních a komunikačních technologií. Dochází k ní opakovaně, ať už ze strany původního agresora či dalších osob - tzv. sekundárních útočníků. Kyberšikana může vzniknout i nezáměrně, např. jako nevhodný vtíp, který se v on-line prostředí vymkne kontrole. Kyberšikana je často zaměňována s tzv. on-line obtěžováním. Termínem on-line obtěžování označujeme jednorázové útoky, jejichž dopad je pouze dočasný. Kyberšikana musí splňovat zejména kritéria opakovanosti, musí být dlouhodobá a musí být vnímána jako ubližující.

2. Specifika odlišující kyberšikanu od klasické šikany:

a. Dosah kyberšikany a velikost publika

Kyberšikana má ze své podstaty mnohem větší dosah oproti klasické šikaně, která probíhá „tváří v tvář“. V prostředí internetu je svědkem (ale i útočníkem) klidně i několik desítek tisíc lidí. Ti všichni se do kyberšikany mohou zapojit a stát se agresory, případně se zapojit do rozšiřování kyberšikany mezi další uživatele internetu.

b. Místo útoku

V případě kyberšikany může agresor provést útok kdykoli a kdekoli. V zásadě tedy není nutná přítomnost agresora a oběti na stejném místě (Krejčí, 2010; Ministerstvo školství, 2009).

c. Anonymita

Pachatel kyberšikany může být anonymní, skrytý za přezdívkou nebo jiným neurčitým identifikátorem, oběť tak často není schopna agresora identifikovat. Ačkoli je identifikace anonymního pachatele kyberšikany poměrně složitá, výzkum projektu Minimalizace šikany prokázal, že v 78 % případů byla totožnost útočníka zjištěna.

d. Čas

Kyberšikana jako taková může probíhat neustále. Samotný útok na oběť lze provést kdykoli – jak v době školní výuky, tak o přestávkách, mimo školní vyučování, o víkendu, v libovolnou denní či noční dobu. Limitována není ani samotná příprava kyberšikany, pachatel má

k dispozici libovolné množství času a může si svůj útok promyslet (např. vytvořit z fotografie dehonestující, urážlivou koláž, kterou bude dále rozšiřovat mezi on-line uživatele). Protože kyberšikana probíhá zejména v prostředí internetu, útok se šíří daleko rychleji než u běžné šikany. Během několika minut může být dehonestující materiál rozšířen mezi stovky či tisíce uživatelů a může dosáhnout až hranice virálního šíření. Pokud se urážlivý materiál (např. fotografie) stane virální, nelze ji v zásadě z internetu odstranit – šíří se internetem jako virus (odtud termín virální šíření).

e. Proměna agresora a oběti

Anonymita virtuálního prostředí smazává rozdíly mezi lidmi – ať už jde o věk, pohlaví, sociální postavení, fyzické dispozice, početní převahu či např. odvahu útočit. Pachateli kyberšikany se často stávají i samotné oběti, které např. na prožité příkoří nepřiměřeně reagují. Pachatel kyberšikany může disponovat pouze základními dovednostmi v oblasti IT gramotnosti.

3. Základní formy kyberšikany a příbuzné fenomény:

Kyberšikana mnohdy začíná jako tradiční šikana (psychická nebo fyzická), případně je jejím doprovodným jevem. Může však existovat zcela nezávisle na tradiční šikaně.

a. Kyberšikana přímá:

Agresor útočí na oběť přímo, bezprostředně, začne např. dehonestovat oběť, založí o ní falešný profil, zveřejnění její fotografie či video apod.

b. Kyberšikana nepřímá (kyberšikana v zastoupení, tzv. cyberbullying-by-proxy):

Agresor k útoku využívá jinou osobu, která často neví o tom, že se stala nástrojem útoku. Typický příklad představuje situace, kdy útočník pronikne na účet oběti (např. účet na sociální síti). Prostřednictvím tohoto účtu začne dehonestovat ostatní uživatele, kteří začnou reagovat a mstít se za on-line urážky právě majiteli účtu, ze kterého byly dehonestující zprávy odeslány. Majitel účtu se o tomto dozví až s časovou prodlevou.

c. Kyberšikana s přítomností publika (veřejná):

Podstatou je rozšířit informace o oběti mezi velké množství uživatelů. Do této kategorie lze zařadit publikování ponižujících záznamů oběti, krádeže identity, verbální formy kyberšikany (dehonestování, urážení, provokování) apod. Komunikace probíhá prostřednictvím veřejných komunikačních kanálů.

d. Kyberšikana bez přítomnosti publika (soukromá)

Komunikace mezi pachatelem a obětí je soukromá, bez přítomnosti publika. V rámci této formy kyberšikany často dochází k výměně intimních materiálů – ať již dobrovolné, nebo pod nátlakem. Do této kategorie lze zařadit kyberšikanu ve formě vydírání či vyhrožování. Komunikace probíhá prostřednictvím soukromých komunikačních kanálů – soukromého chatu v rámci sociálních sítí, instant messengerů a VoIP komunikátorů (Skype), případně prostřednictvím SMS/MMS.

4. Řešení kyberšikany:

*Škola by se kyberšikanou měla zabývat vždy, když se o ní dozví
(Ministerstvo školství, 2009).*

Legislativní rámec (úroveň školy):

Škola má jednoznačnou odpovědnost za děti a žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) (*Zákon 561/2004 Sb.*, 2012), ve znění pozdějších předpisů, **jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování.** Z tohoto důvodu pedagog musí šikanování mezi žáky neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.

Škola či školské zařízení má odpovědnost za děti a žáky v době vyučování a školních akcí, a to podle "§ 391 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce a podle Pracovního řádu pro zaměstnance škol a školních zařízení, např. čl. 2 (*Vyhláška č. 263/2007 Sb.*, 2007) a odpovídá i za škodu způsobenou žákům v době vykonávání přechodného dohledu, tj. při vyučování a v přímé souvislosti s ním.

Ředitel školy nese také odpovědnost za zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví pro své zaměstnance dle § 101 a §102 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce (*Zákon č. 262/2006 Sb.*, 2006), ve znění pozdějších předpisů.

Při stanovení kompetencí při řešení kyberšikany je třeba **zjistit, zda jednání prokazatelně souvisí s činností školy** (týká se žáků či zaměstnanců školy a zároveň má výrazně negativní dopad do školního prostředí nebo takové narušení intenzivně a bezprostředně hrozí).

Co může dělat škola:

1. Podpořit oběť a zajistit její bezpečí

- Zklidnění oběti (ta je často rozčilená, její reakce mohou být přehnané, v některých případech až suicidní) a nabídnutí podpory.
- Zajistit, aby kyberšikana dále nepokračovala (odstranit závadný obsah z internetu – např. smazat videa, která oběť ponižují, odstranit závadné fotografie, zablokovat profil pachatele atd. Toto lze provádět v součinnosti s IT odborníkem, poskytovatelem dané on-line služby, administrátory služby apod.)

2. Zajistit co nejvíce důkazních materiálů:

- před samotným smazáním materiálů je však nutné zajistit dostatek důkazů – pořídit si snapshoty s důkazním materiálem, stáhnout dané internetové stránky do lokálního počítače
- zajistit seznam žáků, kteří se stali publikem kyberšikany (např. v rámci veřejné diskusní skupiny na sociální síti) – ideálně s odkazy na jejich profily, pokusit se identifikovat agresora (např. prostřednictvím jeho přátel)
- v případě uzavřené diskusní skupiny doporučujeme kontaktovat odbornou instituci (např. pracovníky projektu E-Bezpečí, projektu Seznam se bezpečně!, případně kriminalisty oddělení informační kriminality Policie ČR), která může pomoci důkazní materiály zajistit jinými cestami.
- důkazní materiály dále využijeme v rámci vyšetřování, při komunikaci s rodiči agresorů a rodičů oběti, v rámci rozhovorů s agresory apod.
- zajistit bezpečí svědků – tj. z důkazního materiálu by nemělo být zřejmé, jak byl získán (např. v záhlaví jméno žáka, z jehož profilu byl záznam získán).

3. Incident vždy vyšetřit

- všechny případy je nutné důkladně vyšetřit – pokud nejsme schopni incident sami vyšetřit, můžeme využít podpory externích institucí
- vyšetřování zahrnuje zjištění:
 - ✓ kde incident probíhal
 - ✓ jak dlouho trval
 - ✓ kdo se do něj zapojil
 - ✓ jaký dopad měl na oběť
 - ✓ jakými technickými prostředky lze útok zastavit apod.

4. Informovat rodiče

- informovat rodiče oběti i rodiče agresora
- poučit rodiče o postupu řešení incidentu na úrovni školy
- poučit rodiče o postupu v případě, kdy incident nespadá do kompetence školy:
 - ✓ např. obrátit se na Policii ČR, zažalovat agresora u občanského soudu za obtěžování, úmyslné vystavování nepříjemným zážitkům, stresu apod.
 - ✓ obrátit se na specializované instituce, např. Linka bezpečí, Dětské krizové centrum, PPP, apod.
 - ✓ lze akcentovat také nové legislativní normy – zejména nový občanský zákoník.

5. Zkonzultovat řešení s dalšími institucemi

- V závažnějších případech kyberšikany (kyberšikana naplňuje skutkovou podstatu trestného činu) škola kontaktuje Policii ČR a OSPOD

6. Žádat konečný verdikt a informace

- Po vyšetření celé situace je nutné trvat na konečném stanovisku všech zainteresovaných institucí (např. Policie ČR, OSPOD, pedagogicko-psychologická poradna...) a dalších subjektů (např. rodičů) (Ministerstvo školství, 2009).

7. Zvolit odpovídající opatření

- škola musí při trestání agresorů postupovat v souladu se školním řádem v kombinaci s dalšími strategickými dokumenty školy – např. krizovým plánem, minimálním preventivním programem školy, apod.

- při určení trestu využíváme možností nabízených ve scénáři pro řešení tradiční šikany (Kolář, 2011), například:
 - ✓ školský zákon nově (od 1. 9. 2017) definuje formulaci **zvláště závažného porušení školského zákona**, kdy je ředitel školy povinen v uvedeném případě žáka střední školy vyloučit. Jde o hrubé a opakované slovní či fyzické projevy násilí na ostatních žácích, nebo také na učitelích.
 - ✓ škola **nemůže** udělovat kázeňské tresty, popř. snížené známky z chování za činnost, která se **nestala** během vyučování nebo v rámci akcí organizovaných a zajištěných školou, kde učitel vykonává nad žáky dohled – při kurzech, exkurzích a jiných činnostech vyplývajících ze školních vzdělávacích programů nebo učebních dokumentů, při účasti na soutěžích, přehlídkách, popřípadě při jejich přípravě a na jiných akcích organizovaných školou nebo školským zařízením.
- v případech méně závažných forem kyberšikany lze využít neformální řešení – např. vytvořit sadu preventivních materiálů z oblasti rizikového chování na internetu, připravit přednášku o důležitosti odpovědného používání moderních technologií atd.

8. Realizovat preventivní opatření

- projektové dny zaměřených na prevenci kyberšikany
- příprava materiálů pro podporu prevence kyberšikany
- preventivní působení pedagogů během běžné výuky
- posilováním dobrých vztahů mezi žáky apod.

5. Přílohy:

Příloha č. 1: Příklady přímé a nepřímé kyberšikany s přítomností publika/bez přítomnosti publika:

- ✓ Dehonestování (ponižování, nadávání, urážení) v on-line prostředí.
- ✓ Vyhrožování a zastrašování v on-line prostředí.
- ✓ Vydírání v on-line prostředí.
- ✓ Očerňování (pomlouvání) v on-line prostředí.
- ✓ Publikování ponižujících videozáznamů, audiozáznamů nebo fotografií.
- ✓ Ponižování a pomlouvání (denigration).

- ✓ Krádež identity (impersonation) a její zneužití.
- ✓ Ztrapňování pomocí falešných profilů.
- ✓ Provokování a napadání uživatelů v online komunikaci (flaming/bashing).
- ✓ Zveřejňování cizích tajemství s cílem poškodit oběť (trickery/outing).
- ✓ Vyloučení z virtuální komunity (exclusion).
- ✓ Obtěžování (harassment).
- ✓ Specifické formy kyberšikany spojené s hraním on-line her.
- ✓ Happy slapping (v překladu „zábavné fackování“).
- ✓ Kyberstalking (pronásledování ve spojení s využitím informačních komunikačních technologií).
- ✓ Webcam trolling (zneužívání webkamer pro manipulaci uživatelů internetu prostřednictvím podvržených videozáznamů).

Příloha č. 2: Jak předcházet kyberšikaně

- **Na úrovni školy:**
 - ✓ Zanést do školního řádu pravidla používání ICT, intranetu a mobilních telefonů (během vyučování, přestávkách, v areálu školy).
 - ✓ Informovat žáky o netiketě a „listině práv na internetu“. O této listině by měli být informováni i rodiče nezletilých žáků, např. vyvěšením na webových stránkách škol.
 - ✓ Instalovat a využívat software, který v učebnách vyučujícímu umožňuje informovat se přes svůj počítač, co právě žák na své ploše dělá. (Informovat o tomto opatření žáky a systém nezneužívat!)
 - ✓ Být vzorem vhodného užívání moderních technologií.
 - ✓ Pracovat na povědomí žáků o rizikovém chování na internetu.
 - ✓ Definovat kompetence v rámci školy a na akcích konaných školou mimo místo, kde se uskutečňuje vzdělávání).
 - ✓ Začlenit témata spojená s rizikovým chováním na internetu do výuky.
 - ✓ Vzdělávat pedagogy.
 - ✓ Podporovat pozitivní využívání technologií.
- **Na úrovni jednotlivých pedagogů:**
 - ✓ Posilovat empatii mezi žáky.

- ✓ Pracovat na klimatu třídy, školy.
- ✓ Vést k úctě k druhým lidem.
- ✓ Dávat žákům pozitivní zpětnou vazbu.
- ✓ Vytvářet dobré vztahy mezi žáky i kolegy.

Příloha č. 3: Strategické dokumenty školy vztahující se k prevenci rizikového chování:

- 1. Vnitřní řád školského zařízení, školní řád**
 - 2. Školní preventivní strategie**
 - 3. Preventivní program školy** (dříve Minimální preventivní program)
 - 4. Krizové plány**
 - 5. Program poradenských služeb ve škole** – ten zahrnuje popis činností, rozdělení rolí a vymezení odpovědnosti školních poradenských pracovníků, vytvoření časového prostoru na poskytované služby, způsoby komunikace a spolupráce v rámci poradenského pracoviště i vně se specializovanými poradenskými pracovišti ve školství (pedagogicko-psychologická poradna, speciálně-pedagogické centrum, středisko výchovné péče) a s relevantními organizacemi mimo školství.
 - 6. Plán dalšího vzdělávání pedagogů** – zahrnuje školení pedagogů a ve zvýšené míře pracovníka pověřeného řešením šikany (zpravidla školního metodika prevence) a třídních učitelů (zejm. v prevenci šikanování, v oblasti komunikace, řešení konfliktů, účinné preventivní strategie v praxi školy, interakce mezi učitelem a žákem).
- Preventivní a poradenské služby se v prostředí školy poskytují zejména prostřednictvím tzv. školních poradenských pracovišť, která jsou definována vyhláškou Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.
 - Poradenské služby ve škole jsou obvykle zajišťovány výchovným poradcem, školním metodikem prevence, případně školním psychologem/školním speciálním pedagogem a jejich konzultačním týmem složeným z vybraných pedagogů (Ciklová, 2014). Cílem školních poradenských pracovišť je především poradenská podpora žáků, rodičů i pedagogů.

Příloha č. 4: Ohlašovací povinnost školy při výskytu šikany v následujících případech (Ministerstvo školství, 2016a):

- A.** Dojde-li k šikaně/kyberšikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Tato povinnost vyplývá ze školského zákona (§ 21 odst. 2 školského zákona, podle něhož mají zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků právo mj. na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání dítěte či žáka a právo vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí jejich vzdělávání).
- B.** Škola ohlašuje orgánu sociálně právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný, nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo (viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (*Zákon č. 359/1999 Sb., 2012*)); v případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci, a dále případy, které výše uvedeným nebyly oznámeny i přesto, že se stalo něco závažného, protože nebyl zákonný důvod.
- C.** Dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR. Trestní oznámení je možné podat také na státní zastupitelství. Tuto skutečnost oznámí ředitel školy nebo jiná pověřená osoba jakoukoliv formou (písemně, telefonicky, osobně) na Policii ČR, v ideálním případě přímo specialistovi na problematiku mládeže Služby kriminální policie a vyšetřování, jinak na nejbližším obvodním oddělení policie. V takovém případě vystupuje tato osoba jako oznamovatel a má právo na vyrozumění do jednoho měsíce od podání oznámení. Oznámení může podat také zákonný zástupce dítěte.
- D.** V případě závažnějšího stupně šikany/kyberšikany by měl být informován také zřizovatel školy.

Všichni pedagogičtí pracovníci jsou povinni se s Programem proti kyberšikaně a dalším formám kybernetické agrese společně s Krizovým plánem seznámit a při své činnosti se jimi řídit.

9.3.1. Krizový plán při kyberšikaně

1) Oznámení o kyberšikaně: žák, zákonný zástupce

2) Informovat tyto osoby: TU + ŠPP + VŠ, případně ICT specialistu
základní informace:

- kyberšikana na půdě školy, mimo školu, mezi spolužáky
- odhad závažnosti
- domluvení dalšího postupu

3) TU, ŠPP: rozhovory s žáky:

a. kyberšikana na půdě školy:

oběť:

- ✓ zajistit ochranu oběti
- ✓ zajistit důkazy (PrtSc)
- ✓ zablokovat profil agresora, nahlásit profil agresora
- ✓ zjistit:
 - co se dělo
 - kde všude se to děje
 - kdo to dělá
 - kdo to začal
 - jak dlouho to trvá
 - kdo o tom ví
 - komu dalšímu se to děje
 - kdo pomohl
- ✓ dále postupujeme dle krizového plánu k šikaně
- ✓ informovat ZZ
- ✓ poskytnout pomoc jak žákovi, tak rodičům, kontakty na odborníky

agresor:

- ✓ zjistit příčiny jednání, seznámit s důsledky jednání
- ✓ informovat ZZ
- ✓ vždy informovat OSPOD, oznámit PČR

b. kyberšikana mimo školu mezi spolužáky:

- ✓ pokud se odehrává mimo školu, nemůžeme kázeňsky trestat, ale mapujeme, co se děje

4) Agresor není osoba spjatá se školou:

- informovat ZZ oběti
- poskytnout pomoc, radu, kontakty
- v případě podezření z trestného činu – předat věc PČR
- informovat OSPOD
- vyžádat si závěry vyšetřování + postih

5) Zpětná vazba, opatření:

- schůzka škola + žák + ZZ (oběť, agresor)
- vyhodnocení situace
- nastavení dalších opatření
- seznámit se situací třídní kolektiv
- realizace TH
- práce s klimatem třídy
- monitoring vztahů
- preventivně informovat ZZ všech žáků
- metodická podpora pedagogů

6) Setkání škola + žák (oběť, agresor):

- zhodnocení situace (cca po 1 – 2 týdnech)
- dle potřeby konzultovat s OSPOD

7) Prevence:

- pravidla používání PC a mobilních telefonů ve škole (případně úprava ŠŘ)
- preventivní program na téma kyberšikany
- informace, kam se mohou žáci v případě nebezpečí obrátit
- pracovat s klimatem třídy

8) Monitoring, zhodnocení a uzavření (3 měsíce): TU + ŠPP

S Krizovým plánem jsou prostřednictvím TU prokazatelně seznámeni:

- a. všichni žáci denního studia, a to vždy na začátku školního roku
- b. zákonní zástupci nezletilých žáků, a to při první třídní schůzce příslušného školního roku

9.4. Program proti netolismu

1. Charakteristika:

Termínem **netolismus** označujeme závislost (závislostní chování či závislost na procesu) na tzv. virtuálních drogách. Mezi ně patří zejména:

- počítačové hry,
- sociální sítě,
- internetové služby (různé formy chatu),
- virální videa,
- mobilní telefony,
- televize aj.

2. Rizika spojená s netolismem:

a) Tělesná rizika:

- **oblast pohybového aparátu:**
 - ✓ bolesti **šije, ramen, bederní páteře, drobných kloubů, zápěstí atd.**
 - ✓ **RSI (Repetition Strain Injury)**, což je skupina postižení, kterou vyvolávají drobné opakované pohyby při práci s počítačem, mobilním telefonem, tabletem. Patří se zánět obalů šlach, zánět vlastní šlachy, zánět nekloubního výčnělku
 - ✓ sedavý způsob života: obezita, cukrovka a srdeční onemocnění, epilepsie, větší tendence riskovat, která zvyšuje riziko úrazů
- **oblast vizuálního systému:**
 - ✓ bolesti očí, pálení, slzení očí, výskyt tiků, skvrny před očima, zarudlost očních víček, potíže při zaostřování při přenášení pohledu z blízkého na vzdálený cíl či naopak, astigmatismus, bolesti hlavy

b) Psychologická a sociální rizika:

- významný zásah do organizace času: například nepravidelnost v jídle, nedostatek spánku
- zhoršování mezilidských vztahů v rodině, partnerských vztazích, ve škole, popřípadě v zaměstnání
- zhoršování školního prospěchu, případně pracovních výsledků
- zvyšování rizika závislostního chování, a to nejen ve vztahu k počítačům, ale také k alkoholu a ostatním drogám.
- zatěžování nervového systému vede k poruchám paměti a komunikačních schopností
- předpokládá se větší sklon k **agresivitě, rvačkám, šikanování, nepřátelskému nebo podezřavému ladění**
- odtržení od reality (např. postupné odpoutání od reálných vztahů až jejich ztráta, narušené vnímání reálných následků vlastního chování)

Rizika spojená s netolismem rostou zejména u těch, kteří již mají problémy v reálném světě a ty kompenzují ve světě virtuálním. Zde pak hledají útočiště a svůj neúspěch v realitě nahrazují úspěchem v kyberprostoru. Hra se samozřejmě může stát rovněž akcelerátorem neúspěchu v reálném světě.

3. K příznakům netolismu patří:

- méně vykonané práce,
- pocit prázdnoty, když není člověk u počítače,
- ztráta kontroly nad časem stráveným u počítače,
- brzké vstávání k počítači nebo ponocování u počítače,
- rostoucí nervozita a neklid, když člověk delší dobu nemůže hrát,
- přemýšlení o počítači, když ho člověk zrovna nepoužívá,
- kradení peněz na nákup her,
- stále více a více času potřebného k uspokojení ze hry,
- zkreslování, zatajování informací o své závislosti,
- hraní kvůli úniku od osobních problémů,
- narušené vztahy s rodinou,
- zanedbávání učení,
- opouštění dřívějších zájmů a přátel,
- zhoršující se školní výsledky.

4. Legislativní rámec:

- **Strategie prevence rizikových projevů u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2009–2012**
- **Zákon č. 379/2005, o opatřeních k ochraně před škodami způsobenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami**
- **Zákon o loteriích a jiných podobných hrách č. 202/1990 Sb.**
- Legislativní rámec vztahující se konkrétně k netolismu neexistuje. Stejně tak není netolismus definován v rámci Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN10). Vyrozumění se tedy vztahuje spíše k obecným pravidlům zajištění bezpečí a zdravého vývoje žáka ve škole. V každém případě se dá důrazně doporučit kontaktovat rodiče/zákonné zástupce žáka.

5. Možnosti a limity pedagoga:

- Hlavními úkoly každého pedagoga je vzdělávat a vychovávat.
- Provádět úspěšné intervence týkající se problematiky netolismu nespadá do jeho kompetencí.
- V této oblasti musí být pedagog především dobrý a citlivý pozorovatel, který si všímá varovných a nežádoucích změn v chování svých žáků

- Podobně jako u většiny typů rizikového chování si můžete všimnout:
 - ✓ narušení vztahů
 - ✓ zhoršení prospěchu (žákovi nezbývá čas na učení)
 - ✓ unavenosti (hraje dlouho do noci)
 - ✓ ztráty kamarádů (vymění je za ty virtuální)
 - ✓ zvýšené agresivity (spojené především s nemožností být on-line)
- Pedagog může nabídnout adekvátní pomoc:
 - ✓ zprostředkování kontaktů na odborná zařízení
 - ✓ podpora žáka při řešení obtížných situací, které mu jeho rizikové chování přináší
 - ✓ nutná je vždy spolupráce s kolegy, vedením a především rodiči/zákonnými zástupci žáka

9. 5. Program proti tabáku a tabákovým výrobkům

1. Charakteristika:

Užívání tabákových výrobků u dětí a dospívajících se vyskytuje převážně v následujících vzorcích:

1. Experimentování – iniciační pokusy o užívání tabáku, první experimenty
2. Příležitostné užívání – méně než 1 cigareta týdně
3. Pravidelné užívání – alespoň 1 cigareta týdně
4. Denní užívání – alespoň 1 cigareta denně

2. Dělení tabákových výrobků podle forem užívání:

a) Zápalný tabák:

- **Cigarety** – průmyslově vyráběné nebo ručně balené cigarety. Vyrábí se v různých variacích (s filtrem, bez filtru, slim, s příchutěmi nebo jako tzv. herbální cigarety, ve kterých je tabák namíchaný s příměsí bylin, jako je hřebíček, máta nebo eukalyptus).
- **Doutníky** – sušené a fermentované tabákové listy stáčené do oválného tvaru.
- **Dýmky** – určené ke kouření řezaného tabáku.
- **Vodní dýmky** – kouř produkovaný směsí zapálenou uhlíkem prochází ve vodní dýmce skrze vodu a s pomocí podtlaku je vdechován do plic. Do směsi je používána speciální forma vlhčeného tabáku s různými příchutěmi nebo beztabákové/beznikotinové směsi (melasa s ovocnou příchutí).

b) Bezdýmný tabák

- **Šňupací tabák** – jemně namletý tabákový prášek vdechovaný v malých množstvích nosními dírkami.
- **Žvýkáci tabák** – nadrcené listy tabáku užívané v ústech postupným žvýkáním.
- **Porcovaný tabák (tzv. snus)** – pytlíčky naplněné jemně řezaným tabákem, které se vkládají do úst mezi ret a dásně.

c) Elektronická zařízení určená k inhalování

- **Elektronické cigarety** – zařízení složené z baterie, nádržky na speciální tekutinu (e-liquid) a atomizéru (topná spirála). Nedochází ke spalování tabáku, ale k vaporizaci (odpařování) e-liquidu. E-liquidy jsou dostupné s nikotinem i bez něj, dále mohou mít různé příchutě (tabák, ovoce, sladkosti, limonády atd.). Na základě chemických analýz u vybraných zařízení byly v aerosolu identifikovány potenciálně rizikové limity těžkých kovů – olovo, kadmium, nikl, mangan a další.
- **Zahříváný tabák** – nová elektronická zařízení označovaná také jako „heets“ nebo „heat-not-burn“, která fungují na principu zahřívání speciálně upraveného tabáku nejčastěji ve formě vyměnitelných náplní (připomínajících malé cigarety) prostřednictvím topného tělesa v podobě zahřívací čepele. Tabákové náplně obsahují nikotin.

Fyzická závislost je způsobena interakcí návykového nikotinu na vazebných nikotinových receptorech v mozku. Opakovaný příjem nikotinu vyvolá zmnožení těchto vazebných míst a vyšší nároky na denní dávky nikotinu. Při vysazení nikotinu nastávají abstinenční příznaky (tj. silná chuť na cigaretu, nervozita, podrážděnost, pokleslá nálada, poruchy spánku, neschopnost se soustředit apod.).

Psychosociální závislosti spočívají v tzv. kuřáckých rituálech (pohrávání si s cigaretou v ruce, zapalování cigarety, potahování kouře, odklepávání) a situacích (cigareta při kávě, po jídle, během pracovní pauzy atd.). Tyto naučené vzorce chování vyvolávají chuť na cigaretu a bývají spouštěči kouření při odvykání.

3. Legislativní rámec (úroveň školy):

- **Tzv. protikuřácký zákon č. 65/2017 Sb. (zákon o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek)** zakazuje prodej tabákových výrobků ve škole a školském zařízení, dále zákon zakazuje kouřit tabákové výrobky a užívat elektronické cigarety ve škole a školském zařízení, v prostoru dětského hřiště a sportoviště určeného převážně pro osoby mladší 18 let, ve vnitřním prostoru všech typů sportovišť.
 - ✓ Škola (tj. vchody do budovy školy a školského zařízení) musí být označena grafickými značkami s nápisem „kouření zakázáno“ včetně textu o zákazu používání elektronických cigaret. Rozměr a vizuální podobu grafické značky stanovuje zákon č. 65/2017 Sb.
 - ✓ Porušení zákazu kouření nebo užívání elektronické cigarety v prostorách školy a školského zařízení upravuje zákon č. 65/2017 v § 9 následovně: Zjistí-li škola nebo školské zařízení, kde je kouření a používání elektronické cigarety podle §

8 nebo § 17 odst. 1 zakázáno, porušení tohoto zákazu, je povinen osobu, která nedodržuje zákaz kouření nebo zákaz používání elektronické cigarety, vyzvat, aby v tomto jednání nepokračovala nebo aby prostor opustila. Tato osoba je povinna výzvy uposlechnout.

4. Všeobecná, indikovaná a selektivní prevence:

- posílení motivace k odvykání kouření
- zvědomování rizik závislosti a negativních důsledků bezprostředně vyplývajících z pravidelného kouření, zejména pak v oblasti vzhledu, partnerských vztahů, fyzické kondice a negativního vlivu na sexuální život
- uspořené finance za nevykouřené cigarety
- upevňování rozhodnutí žáků-nekuřáků být nekuřákem
- partnerský přístup pedagoga respektující zodpovědnost dospívajících žáků
- individuální přístup pedagoga u žáků-kuřáků:

✓ **krátký empatický rozhovor s daným žákem tzv. krátká intervence 5P**
(modifikováno podle Fiore et al., 2008):

1. **zmapování kouření u daného žáka** (kolik cigaret kouří, zda užívá e-cigaretu, zda se již pokoušel odvykat apod.).

Příklady otázek: *Jak to máš s kouřením?. Ve vaší třídě se někdo kouřením netají, jak jsi na tom ty? Máš představu, kolik vykouříš cigaret za týden? Máš nějakou zkušenost s e-cigaretou? Jaké to bylo?*

2. **jednoduché a jasné popsání rizik** vyplývajících z užívání tabáku u daného žák/žákyně.

Příklady odpovědí: *Kouření tě musí stát hodně peněz, spočítej si to. Kouření zhoršuje kvalitu pleti, způsobuje hlavně akné. Také můžeš mít horší kvalitu vlasů a zažloutlé zuby. Tvé slečně/tvému příteli nemusí být příjemné, když jí/jemu dáš pusu po cigaretě. Někdo říká, že je to jako líbat popelník. Kouření zhoršuje fyzický výkon. Jde to proti tvým tréninkům, kterým dáváš hodně času a energie.*

3. rychlé zmapování a podpora motivace k odvykání

Příklady otázek: *Co se ti na kouření líbí? Je něco, co ti na kouření vadí? Přemýšlel jsi o tom, že přestaneš? Co ti brání, abys přestal?*

4. předat kontakt – pokud žák projeví zájem, pedagog by mu měl předat kontakty na podrobnější informace nebo odborné služby.

5. plánovat další setkání – v závěru rozhovoru je vhodné ocenit žákovu otevřenost. Dále by mělo následovat stručné shrnutí hlavních výstupů intervence (nejlépe za strany žáka), případně zodpovězení doplňujících dotazů. Posilování motivace je kontinuální proces, proto by měl pedagog dohodnout se žákem termín, kdy se s ním bude znovu bavit o tom, zda došlo k nějaké změně (např. zda vyhledal nabídnutou odbornou pomoc). Vhodný interval je přibližně 14 dní až měsíc a lze se takto setkávat opakovaně.

5. Možnosti a limity pedagoga – školy a školského zařízení Co může dělat škola:

- komplexní preventivní působení na děti a žáky, a to kontinuálně napříč věkovými kategoriemi a tématy spojenými s užíváním tabáku (tj. aktivní i pasivní kouření, rizika jednotlivých forem, benefity nekouření, rizika rozvoje závislosti, motivace k odvykání, následky kouření nejen v oblasti zdraví apod.)
- předávání relevantních informací o rizikovitosti kouření
- formování nekuřáckých postojů
- spolupráce s rodiči, jakožto klíčovými vzory chování (utvářet nekuřácké prostředí žáků také v jejich domácím prostředí)
- včasný záchyt rozvíjející se závislosti žáka na tabáku (pomocí minimálních intervencí na individuální bázi s vybranými žáky mohou hrát stěžejní roli v oblasti uvědomění rizik užívání tabáku, podpory motivace k odvykání/zanechání kouření a předání kontaktu na odbornou službu)
- v případě zjištění kouření u dětí a žáků v areálu školy a školských zařízení nebo na mimoškolní akci v rámci plnění školní docházky je třeba informovat pedagogického

pracovníka, který následně zpraví zákonné zástupce. Porušení školního řádu řeší odpovědný pedagogický pracovník.

- pedagogický pracovník (třídní učitel, vychovatel, školní metodik prevence) podle závažnosti situace intervenuje nejprve u daného dítěte (informuje o porušení školního řádu, případně udělí výchovná opatření, sdělí žákovi konkrétní rizika, předá relevantní informace a motivuje k nekouření), následně se obrátí na rodiče. Pedagogický pracovník může rodiči dále poskytnout odkazy na další informace nebo odborné poradenské služby (např. Národní linku pro odvykání kouření). Cílem je problém řešit primárně na úrovni učitel – dítě – rodič. Pokud rodiče užívání tabáku u dítěte dlouhodobě nereflektují a opakovaně s pedagogickým pracovníkem/školou nespolupracují, je možné v krajním případě kontaktovat Orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD).

6. Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět (rodiče, PPP, OSPOD, Policie ČR atd.):

- v případě, že žáci kouří mimo prostory školy či školského zřízení (např. v parku) mimo plnění povinné školní docházky, pedagogický pracovník neuděluje výchovná opatření (Miovský et al., 2015). Může o tom informovat rodiče nebo provést krátkou intervenci u konkrétního žáka.
- pokud pedagogický pracovník u žáků ve škole či na mimoškolní akci najde tabákové výrobky (včetně elektronické cigarety a jejích komponent), ohlašuje to rodičům dítěte. Pedagogický pracovník ovšem nesmí žáky prohledávat. Pedagogický pracovník ve škole, školském zařízení či na mimoškolní akci může žáka vyzvat k vydání těchto tabákových výrobků (nesmí je však bez souhlasu zabavit) nebo může volně položené tabákové výrobky odstranit z dosahu osob mladších 18 let (Miovský et al., 2015).
- pokud pedagogický pracovník zajistí u žáka tabákové výrobky, měl by s nimi postupovat tak, jak je upraveno ve školním řádu (vnitřním řádu), vhodným postupem je předat proti podpisu zákonnému zástupci žáka. Takto by se mělo postupovat také v případě, pokud to škola a školské zařízení ve školním či vnitřním řádu nijak upraveno

TRIVIS – SŠV a VOŠ bezpečnosti silniční dopravy
Brněnská 68, 586 01 Jihlava,
IČO 27 71 12 34, tel./fax: 567 215 764,
email: jihlava@trivis.cz

nemá. Dokument o navrácení tabákového výrobku zákonnému zástupci přiloží k zápisu o jeho zajištění.

Všichni pedagogičtí pracovníci jsou povinni se seznámit s Programem proti tabáku a tabákovým výrobkům a s Krizovým plánem při zjištění, že žák ve škole/na školní akci kouří nebo užívá porcovaný tabák a při své činnosti se jimi řídit.

9.5.1 Krizový plán při zjištění, že žák ve škole/na školní akci kouří nebo užívá porcovaný tabák

1) Žák je přistižen při kouření v areálu školy/na školní akci:

- odebrat žákovi zbytek cigaret, porcovaného tabáku
- uložit z dosahu uživatele
- tabák předat oproti podpisu ZZ

2) Informovat o nálezu tyto osoby: TU + ŠPP + VŠ

3) TU, ŠPP: rozhovor s žákem:

- zjistit informaci, kde k tabáku, cigaretám přišel (koupil, sebral rodičům, dal mu je spolužák)
- informovat o přestupku proti ŠŘ
- vyvodit důsledky z jeho jednání – výchovná opatření
- krátká intervence:
 - ✓ zmapovat kouření
 - ✓ pojmenovat rizika, zdravotní důsledky
 - ✓ poradit, jak s kouřením přestat, kde hledat pomoc
 - ✓ sepsat stručný záznam

4) TU, ŠPP: informovat ZZ žáka:

- informovat o problému
- sdělit postup školy (školní řád, výchovná opatření)
- podpora:
 - ✓ poradit, jak dítěti pomoci, kam se obrátit, předat kontakty
- v případě vícedenní akce mimo školu:
 - ✓ informovat ZZ po telefonu
 - ✓ setkání se ZZ po návratu

5) Dle potřeby informovat PČR:

- informovat o prodeji tabákových výrobků nezletilým

6) Setkání škola + žák + ZZ:

- informování
- sankce
- opatření/podpora
- monitoring cca 2 měsíce

TRIVIS – SŠV a VOŠ bezpečnosti silniční dopravy
Brněnská 68, 586 01 Jihlava,
IČO 27 71 12 34, tel./fax: 567 215 764,
email: jhlava@trivis.cz

7) Prevence:

- preventivní programy pro třídní kolektivy
- zahrnout prevenci do předmětu PZPP
- monitoring ve škole
- metodická podpora pedagogů
- o celém procesu informovat vedení školy

8) Monitoring, zhodnocení a uzavření (3 měsíce): TU + ŠPP

S Krizovým plánem jsou prostřednictvím TU prokazatelně seznámeni:

- c. všichni žáci denního studia, a to vždy na začátku školního roku
- d. zákonní zástupci nezletilých žáků, a to při první třídní schůzce příslušného školního roku

9. 6. Akce konané ve školním roce 2020/2021

Září

Zahájení projektů RADAR a Kniha jednoho slova

02. 09. – 04. 09. úvodní soustředění 1. ročníků Landštejn

07. 09. – 11. 09. Vojenský kurz 4. ročníků na Hájence

16. 09. Evropský týden mobility a Zdravé město Jihlava (vybraní žáci)

17. 09. Branný závod Jihlava (vybraní žáci)

30.09. Návštěva knihovny – třída 1. A

Říjen

Zahájení kroužků (sportovní, střelecký, sebeobrana)

01. 10. Návštěva knihovny – třída 1. B

01. 10. Prezentace školy Jindřichův Hradec (vybraní žáci)

12. 10. – 13. 10. Praxe ČČK, Kurz zdravotníka (třídy 3. A, 3. B)

20. 10. Prezentace školy Chrudim (on-line vysílání)

13. 10. – 02. 12. 2020 veškeré školní aktivity zrušeny z důvodu distanční výuky (COVID-19)

Listopad

05. 11. Prezentace školy Hlinsko (on-line vysílání)

06. 11. Prezentace školy Pardubice (on-line vysílání)

Prosinec

03. 12. Praxe ČČK, Kurz zdravotníka – třídy 3. A, 3. B

08. 12. Praxe ČČK, Kurz zdravotníka – třídy 3. A, 3. B

09. 12. Prezentace školy Jihlava (on-line vysílání)

09. 12. Prezentace školy Pelhřimov (on-line vysílání)

14. 12. Praxe ČČK, Kurz zdravotníka – třídy 3. A, 3. B

15. 12. 2020. – 14. 06. 2021 veškeré školní aktivity zrušeny z důvodu distanční výuky (COVID-19)

Červen

15. 06. Zeměpisná exkurze – třída 1. A

16. 06. Ostré střelby - třída 3. A

17. 06 Ostré střelby – třída 3. B

17. 06. Zeměpisná exkurze – třída 1. B

29. 06. Sportovní den